

USHTRIA

Viti i 75-të i botimit Nr. 31 (827783)

Botim Qendror i Ministrisë së Mbrojtjes

E premte, 5 Gusht 2022

Mesazh i gjeneral brigade Arben Kingjit, pas dekretimit nga Presidenti i Republikës Bajram Begaj, në detyrën e SHSHPFARSH

A shtu sikundër ndodh në karrierën ushtarake, pas 22 muajsh në krye të Forcës Tokësore, detyrës sime si komandant i kësaj strukture i erdhi fundi. Dua të theksoj, që të qenit në krye të Forcës më të rëndësishme të FARSH, siç është Forca Tokësore, kishte mbi vete sfida dhe përgjegjësi të cilat bashkërisht ia kemi dalë t'i përballojmë dhe përmbushim. Dua të falënderoj dhe shpreh mirënjohjen për të gjithë personelin e Forcës Tokësore,

ushtarë, nënoficerë, oficerë dhe civilë, për ndjenjën e lartë të përkushtimit në zbatimin e detyrave për të "ri-ngritur" në këmbë gjithnjë e më të fortë Forcën Tokësore, pas dy sfidave të mëdha, dëmtimet që solli tërmeti i vitit 2019 dhe pandemia botërore. Ndër arritjet më të rëndësishme në krye të drejtimit të Forcës Tokësore, ishin realizimi i ndryshimeve strukture (krijimi i Regjimentit të Operacioneve Speciale dhe Batalionit të Mbështetjes

me Shërbime, si dhe konsolidimit të Grup-Batalionit të Këmbësorisë së Lehtë), përmirësimi i infrastrukturës akomoduese dhe stërvitore, si dhe modernizimi i mëtejshëm i FT-së në përmbushje të objektivave dhe kapaciteteve kombëtare dhe detyrimeve në kuadër të NATO-s. Forca Tokësore, do të jetë më e konsoliduar dhe më cilësore në të gjitha drejtmet: në kushtet më të mira të stërvitjes dhe punës, në modernizimin... » faqe 3

Betohet shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-ve, gjeneral brigade Arben Kingji

Gjeneral brigade Arben Kingji: Do t'i bindem Kushtetutës dhe ligjeve në fuqi, do t'i shërbej me ndershmëri vendit tim dhe do të mbroj interesat e Republikës së Shqipërisë

Komandanti i Forcës Ajrore, gjeneral brigade Ylli Pulaj inspekton forcat në mision me ndërhyrje nga ajri

Helikopteri Cougar realizoi me sukses dy operacione me shkallë të lartë të vështirësisë. Misioni i parë ishte në Mat, ku së bashku me forcat që ndodheshin në terren bënë të mundur shuarjen e zjarrit. Misioni i dytë ishte në fshatin Shetaj, Durrës, i cili zgjati deri në orët e vona, falë ndërhyrjes nga ajri u bë e mundur shuarja e zjarrit.

U realizuan 10 orë e 40 minuta fluturim dhe janë hedhur 135 kova, 280 000 litra ujë...

» faqe 2

"Odën e burrave e prishin dy veta, i pari që flet e nuk din dhe i dyti, ai që din e nuk flet"

"Gjëja e vetme që nevojitet për të triumfuar e keqja, është që njerëzit e mirë, përkatësisht intelektualët, dijetarët, profesionistët, të mos bëjnë gjë", kjo korrespondon me një fjalë të urtë të popullit tonë "Odën e burrave e prishin dy veta, i pari që flet e nuk din dhe i dyti, ai që din e nuk flet". Kur vjen fjala për të thënë diçka troç, ka dilema, edhe ato shumë të mëdha që e bëjnë që të bashkëjetojë me veten, me kursin dhe diskursin e profesionalitetit, ku nuk ka dyshime për veten, por kur vjen...

» faqe 6

Rreth librit "Laboratori i municioneve, aset i vyer në FA"

Viktor Përshqefa, një jetë me municione. Këtë vit, nga mjaft autorë ushtarakë janë botuar libra me vlerë që i janë shtuar historisë ushtarake të FA-së të Shqipërisë. Ditët e fundit Nënkolonel (R) Viktor P. Përshqefa erdhi me botimin e veçantë për një institucion të rëndësishëm siç është Laboratori i Municioneve, me historinë e tij mbi 60-vjeçare. Libri është një histori e një institucioni të rëndësishëm, që autori ia ka arritur qëllimit, duke prurë para lexuesit...

» faqe 7

Ministria e Mbrojtjes

Situata e zjarreve në vend

Nga Ministria e Mbrojtjes raportohet se, pas një pune të pandërprerë të forcave operacionale në terren, u bë i mundur izolimi i plotë dhe shuarja e vatrave në bashkitë e mëposhtme, bashkia Malësi e Madhe, bashkia Vau Dejës, bashkia Shkodër, bashkia Dibër, bashkia Shkodër, bashkia Krujë, bashkia Finiq, bashkia Selenicë, bashkia Vlorë, bashkia Poliçan, bashkia Dimal, bashkia Vorë, bashkia Rogozhinë, bashkia Gramsh, bashkia Lushnjë.

Në aksionet për shuarjen e flakëve gjatë dy ditëve të fundit janë angazhuar 411 forca operacionale të mbrojtjes nga zjarri dhe shpëtimi, forca të armatosura, forca bashkiake, forca policore, punonjës të administratës së zonave të mbrojtura, shërbimi pyjor, forca vullnetare, 31 mjete zjarrfikëse

dhe 1 helikopter "Cougar", i cili ka operuar në vendin e quajtur "Liqeni i Zi German", bashkia Mat dhe në fshatin Shetaj, bashkia Durrës.

Operacioni vazhdon...

U bëjmë thirrje qytetarëve të tregojnë kujdes gjatë këtyre ditëve të nxehta, të njoftojnë për çdo vatër zjarri në kohë të shpejtë pranë strukturave të sistemit të Mbrojtjes Civile si dhe në Qendrën Kom-bëtare operacionale të EC, në AKMC.

Të gjitha forcat e sistemit të Mbrojtjes Civile janë në gatishmëri të plotë, me kapacitetet e nevojshme për ndërhyrje nga toka dhe nga ajri. Kujtojmë se zjarr vënia e qëllimshme dënohet sipas ligjit.

Komandanti i Forcës Ajrore, gjeneral brigade Ylli Pulaj inspekton forcat në mision me ndërhyrje nga ajri

Helikopteri Cougar realizoi me sukses dy operacione me shkallë të lartë të vështirësisë.

Misioni i parë ishte në Mat, ku së bashku me forcat që ndodheshin në terren u bë e mundur shuarja e zjarrit.

Misioni i dytë ishte në fshatin Shetaj, Durrës, i cili zgjati deri në orët e vona, falë ndërhyrjes nga ajri u bë e mundur shuarja e zjarrit.

U realizuan 10 orë e 40 minuta fluturim dhe janë hedhur 135 kova, 280 000 litra ujë.

Betohet shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-ve, gjeneral brigade Arben Kingji

Gjeneral brigade Arben Kingji: Do t'i bindem Kushtetutës dhe ligjeve në fuqi, do t'i shërbej me ndershmëri vendit tim dhe do të mbroj interesat e Republikës së Shqipërisë

Shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FA-ve, gjeneral brigade Arben Kingji u betua para Presidentit të Republikës, Sh. T. z. Bajram Begaj, njëkohësisht edhe Komandant i Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë.

Në ceremoninë e betimit, pas ekzekutimit të himnit kombëtar, u lexua dekreti i emërimit të Presidentit të Republikës.

Gjeneral brigade Arben Kingji, me dorën mbi Kushtetutë, u betua solemnisht se: "Do t'i bindem Kushtetutës dhe ligjeve në fuqi, do t'i shërbej me ndershmëri vendit tim dhe do të mbroj interesat e Republikës së Shqipërisë."

Presidenti Begaj i dorëzoi dekretin e emërimit dhe i uroi shefit të Shtabit të Përgjithshëm Kingji punë të mbarë dhe suksese në detyrën e rëndësishme në krye të Forcave të Armatosura shqiptare.

Në ceremoninë e betimit ishin të pranishëm zv. shefi i Shtabit të Përgjithshëm gjeneralmajor Manushaqe Shehu, drejtori i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH, gjeneral brigade Bilbil Bitri, si dhe komandantët e Forcave Detare, Ajrore, AFA, Komandës Mbështetëse etj.

CEREMONIA

Gjeneral brigade Arben Kingji, me dorën mbi Kushtetutë, u betua solemnisht se: "Do t'i bindem Kushtetutës dhe ligjeve në fuqi, do t'i shërbej me ndershmëri vendit tim dhe do të mbroj interesat e Republikës së Shqipërisë". Presidenti Begaj i dorëzoi dekretin e emërimit dhe i uroi shefit të Shtabit të Përgjithshëm Kingji punë të mbarë dhe suksese në detyrën e rëndësishme në krye të Forcave të Armatosura shqiptare.

Mesazh i gjeneral brigade Arben Kingjit, pas dekretimit nga Presidenti i Republikës Bajram Begaj, në detyrën e SHSHPFARSH

A shtu sikundër ndodh në karrierën ushtarake, pas 22 muajsh në krye të Forcës Tokësore, detyrës sime si komandant i kësaj strukture i erdhi fundi. Dua të theksoj, që të qenit në krye të Forcës më të rëndësishme të FARSH, siç është Forca Tokësore, kishte mbi vete sfida dhe përgjegjësi të cilat bashkërisht ia kemi dalë t'i përballojmë dhe përmbushim.

Dua të falënderoj dhe shpreh mirënjohjen për të gjithë personelin e Forcës Tokësore, ushtarë, nënoficerë, oficerë dhe civilë, për ndjenjën e lartë të përkushtimit në zbatimin e detyrave për të "ri-ngritur" në këmbë gjithnjë e më të fortë Forcën Tokësore, pas dy sfidave të mëdha, dëmtimit që solli tërmeti i vitit 2019 dhe pandemia botërore.

Ndër arritjet më të rëndësishme në krye të drejtimit të Forcës Tokësore, ishin realizimi i ndryshimeve strukturore (krijimi i Regjimentit të Operacioneve Speciale dhe Batalionit të Mbështetjes me Shërbime, si dhe konsolidimit të Grup-Batalionit të Këmbësorisë së Lehtë), përmirësimi i infrastrukturës akomoduese dhe stërvitore, si dhe modernizimi i mëtejshëm i FT-së në përmbushje të objektivave dhe kapaciteteve kombëtare dhe detyrimeve në kuadër të NATO-s.

Forca Tokësore, do të jetë më e konsoliduar dhe më cilësore në të gjitha drejtimit: në kushtet më të mira të stërvitjes dhe punës, në modernizimin me armatim, mjete dhe pajisje që do rrisin nivelin e operacionalitetit të trupave tona, si dhe në krijimin e mundësive të zhvillimit të mëtejshëm profesional të trupës nëpërmjet kurseve, trajnimeve, marrjen pjesë në misionet e përbashkëta në kuadër të NATO-s dhe në bashkëpunim me vendet aleate dhe partnere.

Si pjesë e rëndësishme e këtyre sukseseve, njoh dhe vlerësoj mbështetjen e drejtuesve të dy strukturave eprorë, ish-shefit të Shtabit të Përgjithshëm të FA-së, aktualisht Presidentin

e Republikës, Shkëlqesia e Tij z. Bajram Begaj dhe ministrin e Mbrojtjes z. Niko Peleshi, të cilët falë mbështetjes së tyre bënë të mundur realizimin e këtyre projekteve, risi kjo, për vetë faktin që brenda një kohe tejet të shkurtër janë hedhur themelet e ushtrisë së të ardhmes.

Një falënderim dhe mirënjohje e veçantë, shkon për të gjithë bashkëpunëtorët dhe aleatët tanë, që kanë demonstruar gatishmërinë e tyre për të qenë krah për krah nesh në çdo hap tonin në rritjen e nivelit dhe profesionalizmit të Forcës Tokësore, duke përmendur veçanërisht mbështetjen e ushtrisë amerikane nëpërmjet partneritetit me Gardën Kombëtare të New Jersey-it dhe lidhshirë të Ushtrisë Amerikane për Europën dhe Afrikën.

Në përfundim të këtij mesazhi, më lejoni të theksoj se kam qenë i nderuar të punoj me ju dhe përkrah jush, dhe dua t'i shpreh mirënjohjen personale secilit nga ju, për atë çfarë

përfaqësoni dhe keni bërë që nga angazhimet në stërvitje ("Defender-21", stërvitje fushore dimërore dhe verore, stërvitjet brenda dhe jashtë vendit), por edhe gjatë operacioneve në Emergjencat Civile.

Qëndroni të përkushtuar në detyrë, pasi ju mishëroni vlerat më të mira njerëzore dhe kombëtare.

Një mirënjohje e veçantë shkon për familjet tona, pasi sfidat e ushtarakëve janë sakrificat ndaj detyrimeve familjare.

Faleminderit për mbështetjen në kohë të mira dhe të vështira!

Ju uroj shëndet dhe mbarësi në karrierë dhe në familjet tuaja!

Me respekt,
gjeneral brigade Arben Kingji,
shef i Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armatosura të Republikës së Shqipërisë.

Mesazhi i Kapiten Arben Kingjit, 19 vite më parë

Puna ime si gazetar ushtarak më ka takuar me ngjarje e ushtarakë të shkëlqyer. Njëri prej tyre është Arben Kingji, shefi i Shtabit të Përgjithshëm të FARSH.

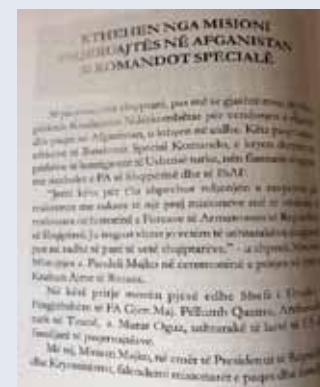
Duke shfletuar gazetën "Ushtria" dhe më pas librin tim "Drejt NATO-s", botim i vitit 2004 në faqen 46-47 të tij mund të lexoni: "Kthehen nga misioni paqeruajtës në Afganistan 30 komandot speciale.

30 paqeruajtësit shqiptarë, pas 6 muajsh shërbim përkrah Kolicionit Ndërkombëtar për vendosjen e sigurisë dhe paqes në Afganistan, u kthyen në atdhe....

Komandanti i këtij misioni, kapiten Arben Kingji, krenar për rezultatet e arritura, për profesionalizmin dhe ndjenjën kombëtare të treguar iu drejtua kontingjentit të dytë që do të nisete me detyrë në Afganistan: "Asnjëherë s'duhet të harrojmë porosinë e eprorëve tanë se kudo që ndodhemi, me ne është Shqipëria."

Këto ditë gjeneral Arben Kingji pas një karriere të shkëlqyer e të merituar nga komandant i FT-së u dekretua shef i Shtabit të Përgjithshëm të FA-së të Republikës së Shqipërisë. Urime dhe suksese gjeneral Arben Kingji!

Sakip Cami, ish-gazetar ushtarak

Forca **DETARE**

Ky kurs konsiston në marrjen e njohurive dhe aftësimin e personelit nënoficer dhe detar aktiv të cilët shërbejnë në funksionin e përgjegjësit të kuvertës, në të gjitha klasat e anijeve të Forcës Detare.

Në Qendrën Stërvitore Bazë Detare, Pashaliman, u zhvillua kursi funksional “Bocman - Sinjalist”. Ky kurs konsiston në marrjen e njohurive dhe aftësimin e personelit nënoficer dhe detar aktiv të cilët shërbejnë në funksionin e përgjegjësit të kuvertës, në të gjitha klasat e anijeve të Forcës Detare.

Personeli pjesëmarrës në kurs mori njohuritë e nevojshme për kryerjen sa më mirë të detyrës si përgjegjës kuverte.

Gjatë kësaj periudhe kanë përvetësuar njohuri të reja si, mbajtja në gatishmëri e pajisjeve, mjeteve dhe aparaturave të sinjalizimit të anijes në rast rreziku dhe mbajtjen në gatishmëri të sinjalistikës së lundrimit të anijes.

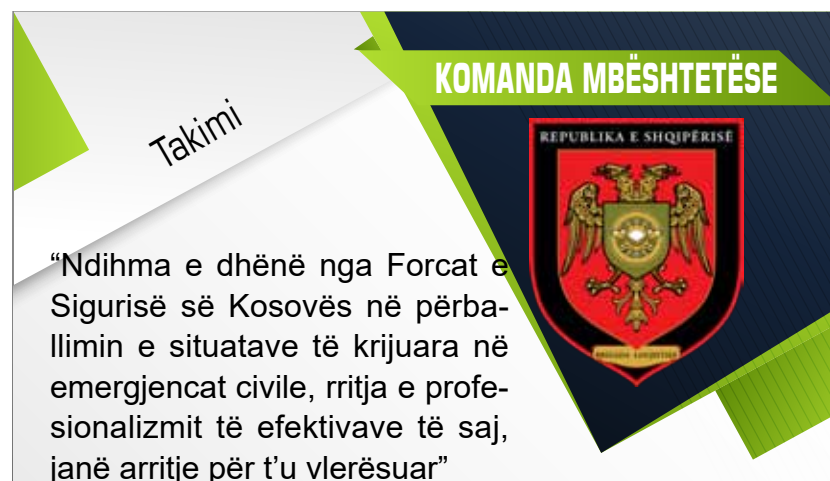
Shërbimi Hidrografik realizoi matjen batimetrike në rajonin Himarë - Ksamil

Shërbimi Hidrografik, pjesë e Forcës Detare, realizoi matjen batimetrike në rajonin Himarë - Ksamil. Realizimi i punës së pandërprerë konsiston në mbledhjen e të dhënave të thellësive dhe konfigurimit të fundit të detit dhe vijës bregdetare, për të bërë të mundur krijimin e hartave detare.

Kjo punë po realizohet përmes anijes A-82 “Shqiponja” dhe pajisjeve bashkëkohore, që ka të instaluar si multibeam e cila bën skanimin e fundit të detit. Pajisjet operohen nga ekipazhi i anijes dhe ekspertet e sektorit të hidrografisë dhe oqeanografisë. Në përfundim të dhënat përpunohen dhe në bashkëpunim me IGJIU-në, në të cilën dërgohen të dhënat, veprohet më tej për prodhimin dhe publikimin e hartave për komunitetin e lundërtarëve shqiptar dhe të huaj.

Nëpërmjet realizimit të kësaj pune behet e mundur njohja e bregdetit shqiptar, rritja e sigurisë hidro-lundimore e cila bën rivierën shqiptare një destinacion të sigurt për mjetet detare. Gjithashtu kjo punë kontribuon drejtpërdrejtë në mbulimin global me harta detare sipas standardeve të përcaktuara nga Organizata Botërore e Hidrografisë, pjesë e së cilës Shqipëria është anëtare me të drejta të plota.

Atasheu ushtarak i Kosovës, vizitë në Komandën Mbështetëse

Komandanti i Komandës Mbështetëse, gjeneral brigade Ilir Xhebexhia, priti në një takim kortezie atasheun ushtarak të Republikës së Kosovës, nënkolonel Enver Hotin. Ky takim u zhvillua në kuadër të takimeve që po realizon nënkolonel Hoti me rastin e marrjes së detyrës në Tiranë.

Në këtë takim të përziemert gjeneral brigade Ilir Xhebexhia, në fjalën e tij, vlerësoi bashkëpunimin ushtarak midis dy vendeve, veçanërisht në fushat e arsimit dhe stërvitjeve, duke u ndalur më shumë në traditën e mirë që po krijohet në zhvillimet e kurseve për Emergjencat Civile në Kosovë. Ai vlerësoi gjithashtu dhe rritjen e kapaciteteve dhe profesionalizmin e FSK-së sipas standardeve perëndimore.

“Ndiheja e dhënë nga Forcat e Sigurisë së Kosovës në përballimin e situatave të krijuara në emergjencat civile, rritja e profesionalizmit të

efektivave të saj, janë arritje për t'u vlerësuar dhe ne ndihemi krenarë që sot FSK është në gjendje që të kontribuojë për sigurinë e vendit të vet ashtu dhe atë të rajonit”, - u shpreh ndër të tjera

gjeneral brigade Xhebexhia.

Nga ana e tij, nënkolonel Hoti e siguroi komandantin e Komandës Mbështetëse se do ta çojë më tej bashkëpunimin ushtarak të dy vendeve tona si në atë të sigurisë ashtu dhe në përballimin e emergjencave civile.

Në përfundim gjeneral brigade Ilir Xhebexhia duke i uruar suksese në detyrë, e garantoi nënkolonel Hotin se Komanda Mbështetëse do të jetë pjesë në mbështetjen e pakursyer të FARSH për thellimin e bashkëpunimit në fushën e mbrojtjes midis dy vendeve.

Specialistët EOD bashkë me zhytësit shqiptarë, turq dhe italianë pastrojnë thellësitë e detit të Vlorës

Një grup EOD i Batalionit të Xhenios (bXh) në Komandën Mbështetëse, kreu një operacion mbi identifikimin, transportimin dhe magazinimin e municioneve të paplasura nxjerrë nga thellësia e detit të Vlorës.

Ky operacion u krye në bashkëpunim me zhytësit e Qendrës së Zhytjes së Flotës Detare, zhytësit turq dhe ata italianë. Në operacion morën pjesë dy zhytës turq të anijes “Edenick”, dy zhytës italianë të anijes “Alegro” dhe tre zhytës të Qendrës së Zhytjes së FD.

Nga ky operacion u nxorën nga thellësia e detit 22 predha artilerie dhe 2 djegore majore.

Pas nxjerrjes së municioneve, nga grupi EOD u bë identifikimi dhe vlerësimi i këtyre municioneve. Municionet u vlerësuan si të sigurta për t'u transportuar dhe, në masa të larta sigurie, u transportuan e magazinuan në bXh.

Specialistët EOD eliminojnë rrezikun nga municionet e paplasura tek Unaza e Madhe, Tiranë

Gjatë kryerjes së punimeve në Lotin 5 të Unazës Madhe, për zgjerimin e shtratit të rrugës, u zbuluan 31 copë predha artilerie.

Me marrjen e njoftimit një grup EOD i Batalionit Xhenios (bXh) në Komandën Mbështetëse, me 6 forca e 2 mjete shkuan në vendngjarje dhe në masa të larta sigurie, kryen evidentimin e llojit të municioneve dhe rrezikshmërinë tyre. Municionet ishin të kalibrave dhe llojeve të ndryshëm. Në gjendjen që ishin ato nuk paraqisnin rrezikshmëri për t'u transportuar, kështu u transportuan në vend-magazinimin e tyre në bXh.

ANJEZA MUSOLLARI,
Shefe e Sektorit të Botimeve

“Gjëja e vetme që nevojitet për të triumfuar e keqja, është që njerëzit e mirë, përkatësisht intelektualët, dijetarët, profesionistët, të mos bëjnë gjë”, kjo korrespondon me një fjalë të urtë të popullit tonë *“Odën e burrave e prishin dy veta, i pari që flet e nuk din dhe i dyti, ai që din e nuk flet”*.

Kur vjen fjala për të thënë diçka troç, ka dilema, edhe ato shumë të mëdha që e bëjnë që të bashkëjetojë me veten, me kursin dhe diskursin e profesionalitetit, ku nuk ka dyshime për veten, por kur vjen te mejdani i ballafaqimit me të paprekshmit, aty ndalet dhe ...suus, hesht! Ai s’e merr guximin për përfshirje aktive publike, ai e ka më lehtë të intelektualizojë brenda hemisferës së vet, brenda globit të shkollarësisë së imagjinuar nga vetë ai. Ai edhe ka liri edhe s’ka liri, edhe e gëzon edhe s’e gëzon lirinë, edhe duket, edhe s’duket, në fakt s’dëshiron të duket, sepse “nuk dëshiron të bëhet i keq”, por e ndihmon të keqen me heshtjen e vet publike...

Ne sot ballafaqohemi me heshtjen e intelektualit, të një pjese të shkollarëve që kanë pritje, në fakt interesa dhe benefite që mund t’u vijnë në të ardhmen, Intelektuali i heshtur dhe jopublik është intelektual i kafeneve, që realisht nuk mundohet të zotërojë asnjë subjekt, por vetëm rrëmon nëpër libra ashtu siç e çojnë impulset.

Intelektuali është njeriu që ka kaluar nivele dhe filtra të ndryshëm arsimorë dhe edukativë, i pajisur me diplomë dhe certifikata që provojnë ekspertizën-specializimin e tij dhe statusin e caktuar më të lartë nga qytetarët, përgjegjësinë specifike lidhur me ngjarjet e fenomenet. Inteligjenca përfshin tërësinë e shkollarëve, në veçanti të atyre kulmorë që racionalizojnë rreth dukurive shoqërore dhe përtej. Truri elitar është ai që funksionon për të mirën kolektive, që ka barrë shumë më të rëndë se sa individualja. Çdo shoqëri synon që të krijojë një klasë të njerëzve akademikisht të ngritur dhe të përgatitur me të cilët do ta ndërtojë të tashmen dhe të ardhmen për të garuar me të tjerët.

Sot, kur jetojmë në kohë të çuditshme, në kohët kur të gjithë përbërësit shoqërorë frymojnë në një botë ngulfatëse, kur vlerat janë zhvlerësuar, kur

Truri elitar është ai që funksionon për të mirën kolektive, që ka barrë shumë më të rëndë se sa individualja. Çdo shoqëri synon që të krijojë një klasë të njerëzve akademikisht të ngritur dhe të përgatitur me të cilët do ta ndërtojë të tashmen dhe të ardhmen për të garuar me të tjerët.

“Odën e burrave e prishin dy veta, i pari që flet e nuk din dhe i dyti, ai që din e nuk flet”

Vizioni i intelektualit e kërkon të vërtetën vetë, jo nëpërmjet parimeve të të tjerëve

kultura është varfëruar, kur qytetërimet janë acaruar, kur njeriu ka humbur nga ajo sublimja, nga thelbësorja e vet, kur kemi shumë shkolla pak mendarë, kur vërejmë figura intelektuale por pak guximtarë, çështja e intelektualit të vërtetë e të publicizuar është shumë aktuale,

duhet të diskutohet dhe të avancohet.

A mundet që intelektual i ta ndikojë jetën politike? Së pari kush është intelektual?

“I pari ishte logos - mendimi i shprehur”, - thotë Bibla që në frazën e

saj të parë. Duke i atribuar mendimit të shprehur ngjizjen fillestare të materies. “Truri është materia që e ka fituar koshiençën e vetvetes”, - vijon një postulat më i arritur se ai i Marksit, i cili përcakton mjetin e punës të intelektualit, trurin, me produkt final logos-in e Biblës, mendimin e shprehur konstruktiv.

Cilat janë shkaqet e heshtjes ?

Heshtja e intelektualit gjatë periudhës së mizorisë komuniste pa asnjë mëdyshje që është objektive. Komunizmi e preu egër dhe deri në rrënjë filizin e mendimit të pavarur intelektual. Duke barasvlerësuar (formatin) “llapi” me guximin për t’iu kundërvënë së keqes, këto kultivuan gjenin e frikës dhe e implantuan në ADN-në e intelektualit.

Intelektuali shqiptar e gjeti aftësinë për ta shprehur lirshëm mendimin e tij të lirë në “periudhën heroike” të viteve ‘90. Pas ‘90 intelektual i rikthye sërish i pasigurt, i çorientuar, në mes të një deti të errët ku nuk arrin të shohë fenerin ndriçues. Pa e kuptuar se falë kapacitetit mendor dhe moral, fener ndriçues duhet të jetë ai vetë. Si e tillë kriza e identitetit të shoqërisë shqiptare në radhë të parë është kriza e identitetit të ndërgjegjes së tij sociale, kriza e intelektualit.

Intelektuali hesht për problemet sociale, hesht për problemet ekonomike, hesht për problemet politike.

Intelektuali i ri, përfshirë edhe intelektualin e mirëfilltë të brezit të përparshëm, ka vizion perëndimor

dhe kryesorja në ADN-në e tij mungon gjeni i frikës së periudhës komuniste.

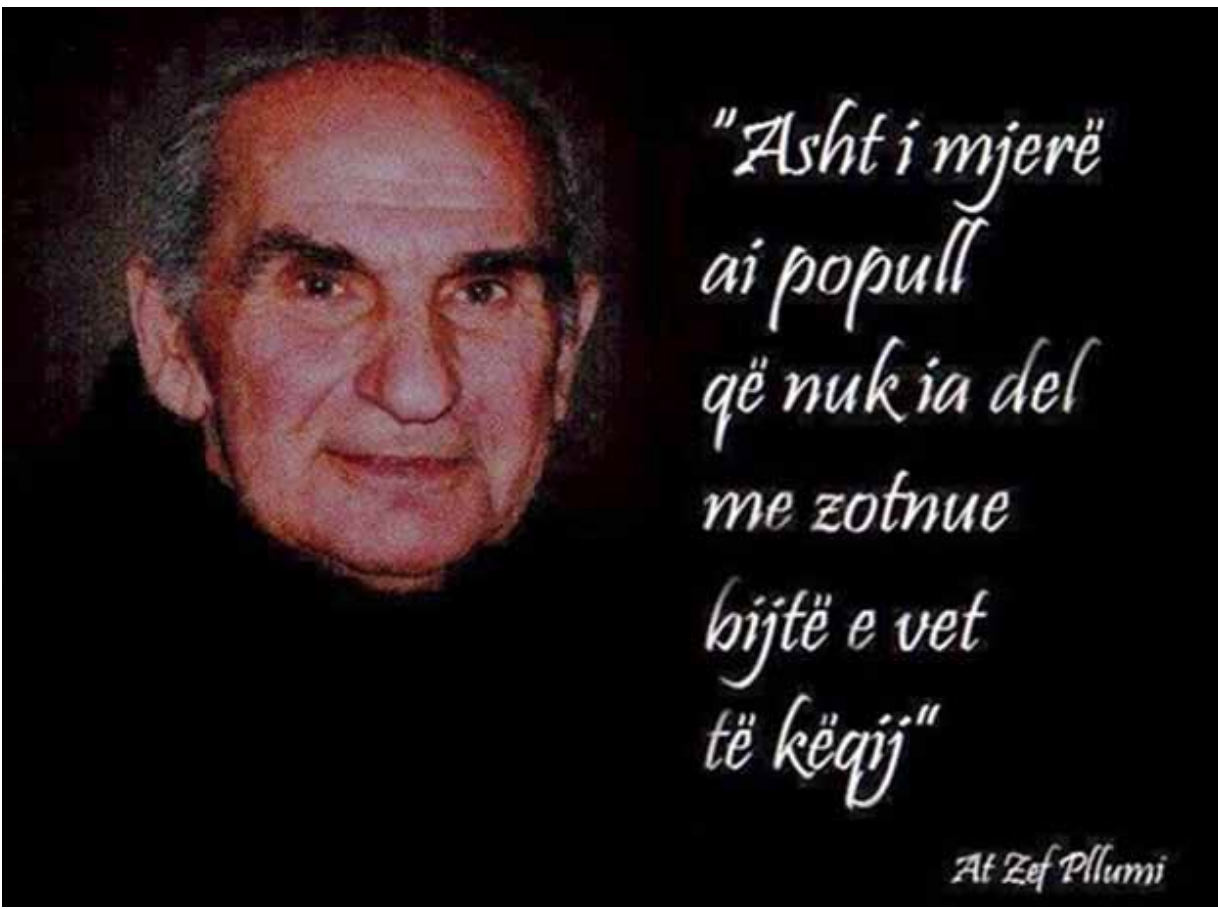
Tempulli i Intelektualizmit

Në kohën tonë, shumë intelektualë kanë gjithnjë e më pak arsye të harxhojnë kohën e tyre me pasione që nuk shërbejnë për asgjë. Përkundrazi, çdo ditë e më shumë, studiuesit kanë arsye të ndihen inferiorë, jo për pasionet e shuara të tyre, por për furinë e sukseseve të njerëzve të zakonshëm që nuk bëjnë punë intelektuale, nuk kanë intelektin e tyre dhe nuk kanë mbrojtur doktorata e s’kanë tituj e grada, por jetojnë më mirë se ata. Në Shqipëri, gjeografia e sukseseve ka një shpërndarje kaotike, ku vështirë të funksionojë ligji i shkakut dhe i pasojës, si dhe ligjet e tjera të jetës dhe të suksesit. Në këtë shpërndarje kuturu të pasurisë dhe përfitimeve, të cilat gjithashtu vijnë edhe ikin sipas ligjeve të panjohura, që sfidojnë kapitalizmin dhe të gjitha sistemet e tjera, suksesi nuk është i parashikueshëm dhe as i shpjegueshëm. Mbase kjo është arsyeja që intelektin nuk e ka ndihmuar komunitetin e intelektualëve të jetë në pararojë e atyre që ëndrrat i bëjnë realitet. Në një ekonomi informale, ku mbretëron kaotizmi dhe në një shoqëri ku intelektualët ngajnë aq më mediokër sa më shumë synojnë të zhvillojnë natyrshëm ambiciet dhe idetë e veta, konform ligjeve, shanset nuk janë të mëdha për ata.

Heshtja është krim, por nuk zgjat përgjithmonë.

Nëse nuk flisni drejt kur mund ta bëni “me lezet”, do të flisni në një kohë tjetër kur do t’ju vijë laku në fyt, do të flisni nga dhimbja e madhe si ajo e Prometheut të lidhur në Kaukaz. Do të ulërin si ai: “Më dhemb kur hesht, më dhemb kur flas” dhe ndryshe nga ai, do ta dini kur dhemb më shumë. Do të flisni përvajshëm dhe sinqerisht, por nuk do t’ua varë kush”, sepse nga heshtja e gjatë do t’ju kenë harruar, do t’ju kenë plakur aq shumë sa do t’ju thonë “ka shkalluar”. Do të jenë bërë aq kriminelë, sa ju do të çmendeni në atë amulli ku veç të heshtni s’do të mundeni, nga disa kambana të brendshme, nga disa pëshpërime, nga disa zëra të stërgjyshërve, nënës e babait, e të fëmijëve që gjykojnë ashpër brenda jush. Në jetë asnjë njeri nuk është mbajtur mend për mendimet e heshtura që ka pasur. Asnjëri nuk është dekoruar për mënyrën si ka heshtur, nuk është çmuar për kohën sa ka heshtur.

Heshtja është asgjë.

PROF. ASOC. DR. BERNARD ZOTAJ
"MJESHTËR I MADH"

Rreth librit "Laboratori i municioneve, aset i vyer në FA"

Viktor Përshqefa, një jetë me municione

Këtë vit, nga mjaft autorë ushtarakë janë botuar libra me vlerë që i janë shtuar historisë ushtarake të FA-së të Shqipërisë. Ditët e fundit Nënkolonel (R) Viktor P. Përshqefa erdhi me botimin e veçantë për një institucion të rëndësishëm siç është Laboratori i Municioneve, me historinë e tij mbi 60-vjeçare. Libri është një histori e një institucioni të rëndësishëm, që autori ia ka arritur qëllimit, duke prurë para lexuesit një vepër dinjitoze.

Viktor Përshqefa aktualisht punon specialist në sektorin e analizave të municioneve në Laboratorin e Municioneve të FA-së. Ka lindur më 28.12.1964 në Burrel dhe fëmijërinë e ka kaluar në Urakë të Matit, ku mbaroi dhe shkollën 8-vjeçare me rezultate të shkëlqyera. Kreu me radhë shkollat ushtarake "Skënderbej" (1979-1983) dhe Shkollën e Lartë të Bashkuar të Oficerëve "E. Hoxha" në specialitetin armatim-municion (1986). Nisi karrierën ushtarake shëf ofiçine e armatimi në Divizionin e Peshkopisë në vitin 1986, për të vijuar me shëf armatim-municionin në BrK në Kastriot, në BrA në Bulqizë e Suç, Burrel deri më 1994. Kreu shkollën e gjuhës Turke në Stamboll dhe shkollën e armatim-municionit në Balikesir, Turqi, në vitin 1995. Përsëri pas shkollave në Turqi kreu detyrat e shëf armatim-municionit në BrK Burrel, në BrA Suç, Burrel deri në vitin 2001, më tej shëf armatim-municionit në BrT Zall-Herr dhe shëf personeli në BrT deri në vitin 2004. Ka kryer në Akademinë e Mbrojtjes Kursin e Funksioneve në Shtab, Kursin e Komandës dhe Shtabit të Përgjithshëm, Kursin e Lartë të Oficerit dhe programin "Master", për sigurinë e mbrojtjes. Ai është specialist i EOD dhe ka kryer kursin e nivelit I të EOD në Tiranë dhe kursin e nivelit II të EOD në Balikesir, Izmir të Turqisë. Zotëron gjuhët angleze dhe turke. Ka shërbyer oficer shtabi në "ISAF Joint Command" në Kabul, Afganistan, mban gradën ushtarake "Nënkolonel" prej vitit 2007.

Në Shtabin e Përgjithshëm ka kryer detyrat specialist i municioneve xheniere dhe specialist i municioneve e EOD në Drejtorinë e Logjistikës, përgjegjës i Sektorit të Armatim-Municionit në Drejtorinë e Logjistikës dhe përgjegjës i Sektorit të Mbikëqyrjes së Demontimit të Armatim-Municionit. Del në rezervë në vitin 2013. Në vitin 2011 është dekoruar me Medaljen e Shërbimit në NATO nga Sekretari i Përgjithshëm i saj dhe disa medalje të dhëna për shërbim cilësor e si drejtues i shërbimit të armatim-municionit në SHP. Ka shërbyer me përgjegjësi në kohën kur demontimi industrial i municioneve dhe asgjësimi në poligonet e miratuara u vendos në baza të plota ligjore dhe u asgjësuan rreth 100 mijë ton municione të tepërta në uzinat ushtarake dhe poligonet e miratuara me ligj. Është autor e bashkautor i disa projekt ligjeve, VKM-ve, rregulloreve, urdhrave e udhëzimeve për armatim-municionin, uzinat ushtarake, demontimin e municioneve, procedurat EOD,

mbikëqyrjen. funksionimin e QMM dhe LQFA-së etj. Ka marrë pjesë në konferenca e mbledhje, seminare për sigurinë e armatim-municionit, demontimin, analizat e municioneve EOD në Turqi, Kroaci, Bosnje, Slloveni, Itali, Gjermani, Republikën Çeke, Maqedoni, Mali i Zi, Norvegji. Ka botuar librin "Oficerët e Urakës" dhe është redaktor i shumë shkrimeve dhe librave për historinë e Matit, Mirditën etj.

Histori e shkurtër e municioneve në ushtri

Shqipëria pas përfundimit të LANÇ-it pati në përdorim municione të Luftës së dytë Botërore, si italiane, gjermane, greke, jugosllave dhe më vonë ruse (Sovjetike), kineze dhe pas vitit 1967 edhe prodhim shqiptar. Shumëllojshmëria e municioneve, vjetërsia, gjendja, mbarte me vete rrezikun e vetë-shpërthimit që vjen nga vjetërsia e barutit, kushtet e ruajtjes dhe pasojat për jetën e njerëzve. Libri na tregon se Shqipëria e vogël, në fillim të viteve '60 të shek. XX kishte laborator municionesh, kur vende në rajon e më gjerë nuk kanë dhe sot. Laboratori i Municioneve u krijua në vitin 1961 me urdhër të gjenerallejtënant Beqir Balluku, ministër i Mbrojtjes, në vendin pas Politeknikut në Tiranë dhe në vitin 1966 u vendos në rajonin e Vaqarrit dhe në vitin 2007 u zhvendos në rajonin e Shtish Tufinës.

Laboratori i Municioneve ka ardhur duke u zhvilluar dhe modernizuar në këto 6 dekada, ku nëpërmjet analizave të barutit me metodat bashkëkohore dhe provave fiziko-mekanike të elementëve të tjerë të municioneve u ka paraprirë dhe i ka shmangur plotësisht ngjarjet e jashtëzakonshme. Drejtuesit ushtarakë të Shqipërisë në vitet '60 të shek. XX, morën masa dhe krijuan laboratorin e municioneve për eliminimin që vinte nga rreziku i shpërbërjes së barutit, elementit bazë të çdo municioni konvencional.

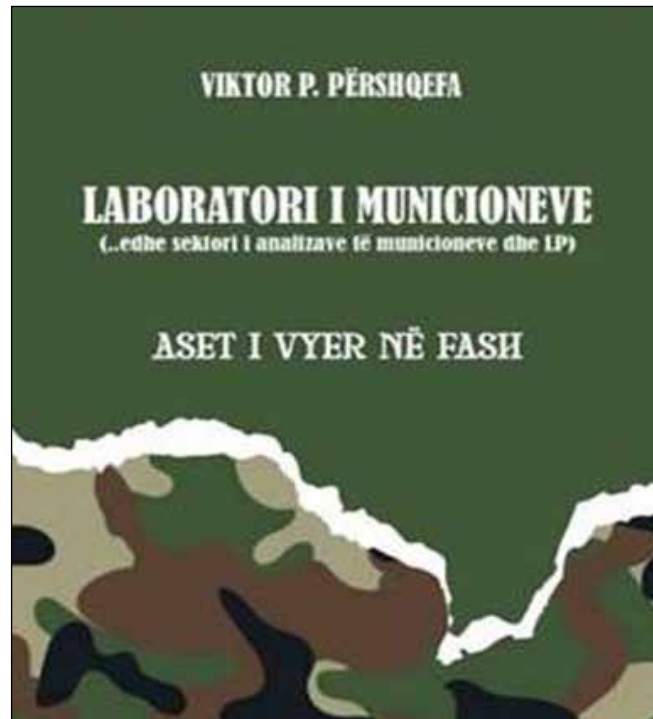
Laboratori i Municioneve e ka eliminuar këtë rrezik dhe vijon punën e tij dhe në ditët tona, tashmë i vërtetuar plotësisht si institucion i domosdoshëm, madje një aset i vyer i FA-së. Ky insti-

tucion i vogël ka ndikuar në sigurinë e municioneve dhe eksplozivave në gjithë territorin e vendit ku ishin magazinuar municionet. Në rreth 800 vende depozitimi municioni (magazina), shefa e specialistë të laboratorit të municioneve kanë marrë mostra, janë analizuar dhe mbajtur në vëzhgim të rreptë municionet me parametra të rënë. Institucioni në vijimësi ka dhënë rekomandime të vlefshme që kanë ndikuar në ruajtjen e jetës së njerëzve dhe sigurinë e tyre në mbi 60 vite rresht dhe me sukses të plotë. Si rezultat i ndryshimeve strukturore që ndodhën FA në këtë periudhë, por duhet thënë se u ruajtën kapacitetet njerëzore të Laboratorit të Municioneve dha ata vijnë punën normalisht në sektorin e analizave të municioneve dhe lëndëve plasëse në QMM dhe LFA.

Në libër gjenden foto nga analiza e barutit me anë të provës së Vielit, më datë 2 mars 1962, që ka filluar analiza e parë e barutit me anë të "provës së Vielit". Meqenëse baruti është elementi bazë i çdo municioni konvencional në këtë libër autori Viktor Përshqefa ka propozuar që data 2 mars 1962 të njihet data zyrtare e krijimit të Laboratorit të Municioneve të Ushtrisë.

Libri, përpjekje për të ruajtur memorien...

Libri fillon me një përshkrim falënderimi të autorit për të gjithë kuadrot oficerë dhe civilë që kanë shërbyer dhe lënë gjurmë në zhvillimin dhe modernizimin e Laboratorit të Municioneve. Ndërsa parathënia është shkruar nga ushtaraku i armatim-municionit, pedagog dhe zëvendëshefi i katedrës së armatim-municionit në Shkollën e Bashkuar, drejtori i drejtorisë së armatim-municionit në MM, kolonel Fejzi Nebiaj. Koloneli e vlerëson librin si "një përpjekje dinjitoze për të ruajtur memorien e një institucioni ushtarak tepër të rëndësishëm dhe një homazh për punën e bërë nga specialistë të zotë, që kanë ndikuar shumë që në Ushtrinë shqiptare të mos ndodhin ngjarje të jashtëzakonshme, duke mbrojtur në këtë mënyrë direkt jetën e njerëzve të thjeshtë dhe pronën publike".

Libri në vijim e përcakton Laboratorin e Municioneve, siç dhe ka qenë në të vërtetë, si institucionin e vetëm në Shqipëri që ka kryer e kryen analiza kimike të barutit e lëndëve plasëse si dhe prova fiziko-mekanike dhe poligonale të municioneve dhe elementëve të tyre. Laboratori i Municioneve trajtohet në këtë libër si pjesë e shërbimit të armatim-municionit të Ushtrisë Shqiptare por edhe si pjesë e Laboratorit Qendror të Forcave të Armatosura (LQFA), pas vitit 1996. LQFA-ja e vendosur në Shtish-Tufinë kishte në përbërje të saj 3 laboratorë, atë kimik, logjistik e bakterio-ologjik dhe të municioneve. Laboratori i Municioneve në periudhën 1961 deri në 1 mars 2022 ka qenë në godinë në vete, për këtë institucion ushtarak. Laboratori i Municioneve në periudhën 1961-1996 varej nga Drejtoria e Armatim-Municionit në MM ndërsa pas kësaj periudhe ishte pjesë e LQFA-së. Për krijimin e LQFA-së dhe zhvillimin e saj në libër ka një përshkrim të shkurtër.

Libri shërben dhe si një enciklopedi për kuadrot

Libri sjell histori nga shërbimi i armatim-municionit, drejtuesit e tij, oficerët e shquar të këtij shërbimi. Autori ka shkruar për drejtorin legjendar të armatim-municionit, bashkëpunëtorin e vjetër shkencor kolonel Gaqo Pojani, për ekspertin e municioneve Arif Llaveshi, për shefin e parë të laboratorit, oficerin e talentuar të municioneve Servet Memishaj dhe për shumë oficerë të tjerë që kanë ndikuar në zhvillimin dhe modernizimin e laboratorit të municioneve. Po në libër gjithashtu janë trajtuar analizat dhe pajisjet me të cilat janë kryer provat dhe etapat e zhvillimit dhe modernizimit të laboratorit, si dhe personeli që ka ndikuar në zhvillimin e tij.

Pjesë e rëndësishme e librit janë jetëshkrimet e drejtuesve të laboratorit të municioneve nga viti 1961 deri më 1 mars 2022. Vend kryesor i kushtohet shefit të parë dhe më jetëgjatë të këtij institucioni, oficerit të municioneve Servet Memishaj. Pastaj vijnë me radhë specialistë kimistë të armatim-muni-

cionit që kanë kontribuar me punën e tyre, duke përmendur kimistët e njohur Kastriot Buda, Bashkim Çela, Kliton Vide, Vilma Sinjari, Mimoza Shabani, Milindi Bakalli, Ardiana Mandi, si dhe oficerë të armatim-municionit Besim Malaj, Nerim Stafa, Viktor Përshqefa, specialisti më jetëgjatë Shkëlqim Damjani dhe eksperti Miço Jaumi etj.

Libri pasqyrohet me disa dokumente të ish-laboratorit të municioneve si disa plane pune të këtij institucioni të miratuara nga ish-drejtorët e armatim-municionit në MM, Gaqo Pojani, Pano Çuni e Fejzi Nebiaj, buletine të analizave kimike dhe provave fiziko-mekanike të municioneve në vite etj.

Në libër jepen disa të dhëna teknike për municionet dhe lëndët plasëse, për të treguar se njohja e municioneve dhe lëndëve plasëse është kriter bazë për çdo punonjës të laboratorit, sot sektori i analizave të municioneve dhe lëndëve plasëse.

Gjithashtu gjenden dhe prodhimi i municioneve në Republikën e Shqipërisë, ku jepet lista e plotë e llojeve të municioneve të prodhuara në Kombinatin Mekanik të Policanit, institucioni i vetëm për prodhim municioni në Shqipëri. Lëndët plasëse janë prodhuar në ULP Mjekës ndërsa armatimi në UM Gramsh. Në vëmendje të autorit ka qenë dhe jetëshkrimi i oficerit më të mirë të armatim-municionit të shkolluar në Rusi dy herë, Ing. Avduallah Dautaj, i cili ka dhënë një kontribut të jashtëzakonshëm të prodhimin e municioneve në KM Polican, por edhe si drejtues i ish-Uzinës së Artilerisë, por dhe atashë ushtarak në Republikën e Kinës.

Me shumë kujdes autori vjen në përfundim të librit dhe paraqet personelin e fundit të Laboratorit të Municioneve, që ka sektorin e analizave të municioneve e lëndëve plasëse, më datën 1 mars 2022, e vijon punën normalisht në LFA. Ata janë kapiten Anduena Muka, major (R) Nerim Stafa, nënkolonel (R) Viktor Përshqefa, kimistja Vilma Sinari dhe tatar (R) Përpamir Kaca, që mbyllet dhe historiku i ish-Laboratorit të Municioneve, si një aset i vyer në FA.

Një institucion i vogël me veprimtari të madhe

Nënkoloneli (R) eksperti i njohur i municioneve Viktor Përshqefa na sjell në libër një aset të vyer të FA-së, një histori reale të një institucioni të rëndësishëm ushtarak, i cili ka ndikuar në më shumë se 6 dekada të ruajtjen e jetës së njerëzve dhe pronës private e publike. Libri me një histori reale është një shembull se si duhet të ruajmë historinë tonë, është një homazh për oficerët e specialistët e armatim-municionit, për kimistët ushtarakë dhe për specialistët e mesëm që kanë punuar me përkushtim në laboratorin e municioneve të Ushtrisë për më shumë se mbi 60 vite. Gjithashtu ky institucion i vogël me punën e madhe të tij ka ndikuar në sigurinë e njerëzve, ka ndikuar në sigurinë kombëtare prandaj duhet vlerësuar, duhet zhvilluar e duhet modernizuar në vijim sepse është tejet i domosdoshëm. Në të njëjtën kohë duhet vlerësuar puna e bërë nga personeli në vite.

Përshtati: MIMOZA GOLIKJA

Sekretari i Përgjithshëm i NATO-s, Jens Stoltenberg, tha më 3 gusht 2022 se misioni paqeruajtës i udhëhequr nga NATO në Kosovë, mbetet i gatshëm të ndërhyjë nëse rrezikohet qëndrueshmëria. Ai e ritheksoi këtë qëndrim të Aleancës në një postim në rrjetet sociale, pas një bisede që zhvilloi me Presidentin e Serbisë, Aleksandar Vuçiq, lidhur me tensionet e së dielës, 31 korrik 2022, në Veriun e Kosovës. Më 2 gusht 2022, Stoltenberg bisedoi rreth situatës edhe me kryeministrin e Kosovës, Albin Kurti.

“Të gjitha palët duhet të angazhohen në mënyrë konstruktive në bisedimet e ndërmjetësuar nga Bashkimi Europian dhe të zgjidhin mos pajtimet përmes diplomacisë. Misioni i NATO-s, KFOR-i, mbështetur në mandatin nga Kombet e Bashkuara, qëndron i gatshëm për të ndërhyrë nëse rrezikohet qëndrueshmëria”, - shkroi Sekretari i Përgjithshëm Stoltenberg.

Nga ana tjetër Bashkimi Europian ka ftuar kryeministrin Kurti dhe presidentin Vuçiq që të takohen në Bruksel për të diskutuar në kuadër të bisedimeve të lehtësuara nga BE, në mënyrë që të shmangen tensionet si ato të fundit në Veriun e Kosovës. Zyrtarët në Bruksel nuk kanë dhënë ndonjë afat se kur mund të ndodhë takimi, ndërsa kjo mund të ndodhë në pjesën e dytë të muajit gusht.

Zëdhënësi i qeverisë së Kosovës, tha se “kryeministri Kurti në vazhdimësi është shprehur i gatshëm për takimin e radhës të përgatitur mirë dhe për çështje dypalëshe. Ne jemi në komunikim të vazhdueshëm me Bashkimin Europian dhe nëse do të ketë një takim të radhës, ai pritet të zhvillohet në javën e tretë të këtij muaji”. Kurse Presidenti serb, Aleksandar Vuçiq, tha në datën 2 gusht 2022 se do të shkojë në takim në Bruksel por se nuk pret asgjë nga këto bisedime me kryeministrin Albin Kurti. Paralajmërimi i takimit pasoi shpërthimin e tensioneve të dielën, në 31 korrik, në komunat veriore të Kosovës të banuara me shumicë serbe, kur grupe qytetarësh bllokuan rrugët për të kundërshtuar planet e qeverisë së Kosovës për vendosjen e masave të reciprocitetit lidhur me dokumentet e identifikimit dhe targat e makinave të lëshuara nga Serbia. Qetësia u rivendos pasi qeveria e Kosovës pranoi kërkesën amerikane për një shtyrje 30 ditëshe të zbatimit të vendimeve. Pas kësaj zyrtarët e Bashkimit Europian thanë se “çështjet e hapura ndërmjet Kosovës dhe Serbisë duhet të trajtohen nëpërmjet bisedimeve të lehtësuara prej tij dhe duke u qëndruar në normalizimin gjithëpërfshirës të marrëdhënieve ndërmjet tyre që janë thelbësore për rrugën drejt integritetit evropian”.

Më 3 gusht 2022, njëmbëdhjetë organizata të shoqërisë civile dhe media nga komuniteti serb në Kosovë u bënë thirrje qeverive në Beograd dhe Prishtinë që siç thanë të përmbahen nga çdo veprim i njëanshëm dhe të zëvendësojnë retorikën nxitëse me dialog konstruktiv, ndërsa kërkuan nga vendet e Kuintit që sa më shpejt të krijojnë hapësirë për dialog në nivel politik. Organizatat i bënë thirrje edhe Listës Serbe, subjektit kryesor serb në Kosovë që të marrë përgjegjësi dhe të krijojë një kanal institucional të komunikimit me kryeministrin e Kosovës, përveç komunikimit me Beogradin. Por, Lista Serbe nëpërmjet një komunikate të publikuar më 3 gusht akuzoi qeverinë e Kosovës për qëndrime antiserbe dhe që nuk është e interesuar për paqen. Kjo listë tha se qëllimi politik i saj është rrëzimi i qeverisë së kryeministrit Kurti.

Vëzhguesit thonë se zgjidhja e problemeve ndërmjet Kosovës dhe Serbisë duhet të bëhet përmes një procesi të bisedimeve të përshpejtuara, të cilat sipas tyre nuk do të krijojnë hapësirë

SITUATA NË VERIUN E KOSOVËS

Stoltenberg: NATO e gatshme të ndërhyjë nëse rrezikohet qëndrueshmëria në Kosovë

për rritjen e tensioneve.

KFOR-i i gatshëm të ndërhyjë nëse rrezikohet qëndrueshmëria

Forcat paqeruajtëse të udhëhequra nga NATO, nga ana e tyre thanë se do të ndërmarrin çdo masë të nevojshme për të ruajtur mjedisin e sigurt në Kosovë dhe janë të gatshme të ndërhyjnë nëse rrezikohet qëndrueshmëria. Forcat e KFOR-it i bënë këto komente në një komunikatë pas tensioneve në veriun e Kosovës, ku grupe qytetarësh serbë bllokuan të dielën në mbremje rrugët që çojnë në vendkalimet kufitare me Serbinë, në shenjë kundërshtimi ndaj vendimit të qeverisë së Kosovës, për masat e reciprocitetit lidhur me dokumentet e identifikimit dhe përdorimin e targave të lëshuara nga autoritetet serbe.

Në komunikatën e KFOR-it thuhet se situata e përgjithshme në komunat veriore të Kosovës është e tensionuar. “Misioni i KFOR-it i drejtuar nga NATO-ja po vëzhgon nga afër dhe është i përgatitur të ndërhyjë nëse rrezikohet qëndrueshmëria, në përputhje me mandatin e tij, që del nga Rezoluta 1244 e Këshillit të Sigurimit të Kombeve të Bashkuara”, - thotë deklarata.

Në njoftim thuhet se KFOR-i është plotësisht i përqendruar në zbatimin e përditshëm të mandatit të tij për të siguruar një mjedis të sigurt dhe lirinë e lëvizjes për të gjithë qytetarët e Kosovës, ndërsa komandanti i KFOR-it është në kontakt me të gjithë bashkëbiseduesit e tij kryesorë, përfshirë përfaqësuesit e organizatave të sigurisë së Kosovës dhe shefin serb të Mbrojtjes. “NATO, -thuhet më tej, - vazhdon të mbështesë plotësisht procesin e normalizimit ndërmjet Prishtinës dhe Beogradit përmes bisedimeve të lehtësuara nga BE dhe u bënë thirrje të gjitha palëve që të vazhdojnë negociatat”. “Kjo është

thelbësore për paqen dhe sigurinë rajonale. Nuk do të ketë perspektiva reale për një të ardhme më të mirë në Ballkan, pa respektim të plotë të të drejtave të njeriut dhe vlerave demokratike, sundimit të ligjit, reformave të brendshme dhe marrëdhënieve të mira fqinjësore. Dialogu konstruktiv është thelbësor për qëndrueshmërinë rajonale”, - thuhet në njoftim në të cilin nënvizohet se “KFOR-i do të ndërmarrë të gjitha masat e nevojshme për të mbajtur një mjedis të sigurt gjatë gjithë kohës, në përputhje me mandatin e tij”.

Policia e Kosovës tha se mbylli dy vendkalimet kufitare me Serbinë, Jarinjë dhe Bërnjak, pasi grupe serbë bllokuan rrugët dhe qëlluan ndaj policisë për të kundërshtuar masat e reciprocitetit lidhur me dokumentet e identifikimit dhe përdorimin e targave të lëshuara nga autoritetet serbe. Policia tha se nuk pati të plagosur nga të shtënat ndërsa theksoi se grupe protestuesish sulmuan disa qytetarë shqiptarë që po udhëtonin në kohën e vendosjes së bllokadave.

Po çfarë thanë informacionet zyrtare të Prishtinës, më 31 korrik 2022

Më 31 korrik, serbët lokalë vendosën barrikada në veri të Kosovës për të kundërshtuar dy vendimet e Qeverisë së Kosovës lidhur me targat dhe dokumentet serbe.

Informacioni Zyrtar (nr.1), Prishtinë, 31 korrik 2022: Policia e Kosovës ka mbyllur kufirin për qarkullim udhëtar dhe për automjete në pikë kalimet kufitare Bërnjak dhe Jarinjë, për shkak të bllokimit të rrugëve në drejtim të këtyre pikë kalimeve kufitare Jarinjë dhe Bërnjak. Njoftohen të gjithë qytetarët të shfrytëzojnë pikat tjera kufitare për qarkullim.

Informacioni Zyrtar (nr.2), Prishti-

në, 31 korrik 2022: Referuar informacioneve zyrtare të deritanishme, vazhdojnë bllokimet e rrugëve në disa lokacione të ndryshme në Veri të Mitrovicës në drejtim të dy pikë kalimeve kufitare Jarinjë dhe Bërnjak, të cilat pika janë mbyllur për qarkullim. Deri më tani nuk ka informacione zyrtare për ndonjë plagosje të qytetarëve apo të ndonjë zyrtari policor, andaj ftojme dhe iu bëjmë thirrje të gjitha mediave dhe qytetarëve që të mos bien pre e informacioneve-lajme të rreme, të cilat kanë tendencë destabilizimin e situatës dhe krijimin e panikut. Policia e Kosovës vazhdon angazhimet e saj me njësitet policore, në ofrim e sigurisë për të gjithë qytetarët pa dallime, në interes të ruajtjes së rendit dhe sigurisë publike.

Informacion Zyrtar (nr.3), Prishtinë, 31 korrik 2022: Policia e Kosovës ka siguruar informacione zyrtare se në disa lokacione janë dëgjuar të shtëna me armë zjarri, ku disa prej të shtënave kanë qenë në drejtim të njësiteve policore, por fatmirësisht nuk ka të plagosur. Po ashtu janë siguruar informacione nga ana e qytetarëve se ka raste ku janë ndaluar dhe maltretuar qytetarë shqiptarë, duke iu shkakuar lëndime dhe shkakim të dëmeve materiale në automjetet e tyre nga ana e personave të dyshuar të cilët dyshohet se janë pjesë e organizimeve të bllokimit të rrugëve.

Kryeministri i Kosovës, Albin Kurti, në një fjalim të shpërndarë gjithashtu në rrjetet sociale tha se: “Presidenti serb Aleksandër Vuçiq dhe shefi i zyrës për Kosovën në qeverinë serbe, Petar Petković janë përgjegjës kryesor për zhvillimin në veri. Orët, ditët e javët në vijim mund të jenë sfiduese e problematike. Po përballemi me nacional-shovinizmin serbomadhi që e njohim mirë. Do të punojmë ditë e natë, do të jemi në krye të detyrës, për juve si qytetarë dhe për Republikën tonë demokratike. Dhe, së bashku arrijmë të ngadhënjë rendi e ligji duke i vendosur ato në çdo cep të vendit”, - tha ai. Kurse më herët të dielën e 31 korrikut 2022, kryeministri i Kosovës, tha se nuk ka asnjë arsye për shtim tensionesh në Kosovë për shkak të zbatimit të masave të reciprocitetit me Serbinë, ndërsa presidenti serb, Aleksandar Vuçiq tha se Serbia kurrë nuk ka qenë në situatë më të rëndë dhe më të ndërlikuar lidhur me Kosovën.

Situata aktuale në veri të Kosovës

Nga data 1 gusht 2022 të gjithë shtetasit e Serbisë që do të hyjnë në Kosovë, do të pajisin me një dokument të përkohshëm që do të zëvendësojë dokumentet e identifikimit personal.

Po nga e hëna, më 1 gusht, rrjedh afati dy mujor për të gjithë qytetarët e Kosovës që kanë makina me targa të lëshuara nga Serbia, t'i regjistrojnë ato me targat e Kosovës RKS. Beogradi nga ana e tij i kundërshton masat e tilla dhe akuzon Prishtinën për veprime kundër qytetarëve serbë të Kosovës. Presidenti serb Aleksandar Vuçiq, ndërsa tha të dielën (31 korrik) se “situata për popullin tonë në Kosovë është shumë e ndërlikuar”, luti shqiptarët, bashkësinë ndërkombëtare dhe serbët e Kosovës që të ruajnë paqen. “Nëse nuk duan të ruajnë paqen, unë po ju them se Serbia do të fitojë”, - tha ai në një konferencë me gazetarë në Beograd. Ndërkaq, Presidencia serbe ka thënë gjithashtu se Vuçiq e ka informuar Sekretarin e Përgjithshëm të NATO-s, Stoltenberg, lidhur me “aktivitetet e Prishtinës që rritën frikën dhe shkakuan trazira në mesin e qytetarëve serbë”. Në njoftim nuk thuhet se për çfarë aktivitetesh bëhet fjalë. “Bashkëbiseduesit u pajtuan për nevojën e vazhdimet të dialogut midis Prishtinës dhe Beogradit dhe se paqja dhe stabiliteti janë të një rëndësie të veçantë, jo vetëm për Serbinë dhe rajonin, por për të gjithë ata që jetojnë në Kosovë”, - thuhet në njoftim. Vuçiq tha se Serbia nuk e ka shkelur as Marrëveshjen e Brukselit dhe as Rezolutën 1244 të Kombeve të Bashkuara.

Kurse në njoftimin e Qeverisë së Kosovës thuhet se kryeministri Kurti e ka informuar shefin e NATO-s për vendimet e marra, por edhe ka ngritur shqetësimin për fushatën dezinformuese lidhur me këto vendime. “Kryeministri Kurti e informoi Sekretarin e Përgjithshëm Stoltenberg se mediat e kontrolluara nga Qeveria e Serbisë kanë zbatuar një fushatë dezinformimi gjatë muajit të fundit, duke u përpjekur të ndërtojnë një narrativë të rreme dhe negative për këto masa në ardhje. Është vërtetuar tashmë se këto fushata dezinformuese po ndihmohen nga shteti rus, në përpjekjen për të destabilizuar Ballkanin”, - thuhet në njoftim.

Tensionet midis dy vendeve janë të larta ndërsa rreth 4 mijë trupa të NATO-s kujdesen për paqen edhe 23 vjet që nga përfundimi i luftës me ndërhyrjen e aleancës perëndimore që u dha fund mizorive të forcave serbe. Kosova dhe Serbia janë përfshirë në një proces bisedimesh për normalizimin e marrëdhënieve që nga viti 2011 dhe që atëherë janë arritur një varg marrëveshjesh, por zbatim i tyre është ende një sfidë. Serbia e mbështetur nga Moska, kundërshton pavarësinë e Kosovës që është njohur nga vendet kryesore perëndimore

Sfidat e ndërsjella të sigurisë dhe përmirësimi i marrëdhënieve të ndërsjella

Kryetari i Komitetit Ushtarak të NATO-s merr pjesë në Konferencën e Shefave të Mbrojtjes të Indo-Paqësorit

Admirali Rob Bauer, Kryetar i Komitetit Ushtarak, mori pjesë në Konferencën e 24-të vjetore të Shefave të Mbrojtjes të Indo-Paqësorit në Australi. Në margjinat e konferencës, ai u takua me shefat e mbrojtjes së partnerëve të NATO-s të Australisë, Japonisë dhe Mongolisë, zëvendës Shefin e Mbrojtjes të Republikës së Koresë si dhe Komandantin e Komandës Indo-Paqësorit të Shteteve të Bashkuara.

E organizuar nga Komanda Indo-Paqësore e SHBA-së në bashkëpunim me Forcat e Mbrojtjes Australiane, konferenca synoi t'u ofrojë pjesëmarrësve një forum për të diskutuar sfidat e ndërsjella të sigurisë, për të përmirësuar marrëdhëniet e ndërsjella dhe për të nxitur bashkëpunimin e sigurisë. Temat e këtij viti u fokusuan në zhvillimet rajonale, ndikimin e ndryshimeve klimatike, teknologjitë e reja dhe luftën në Ukrainë në rajon. Konferenca 2-ditore ishte një mundësi për 30 shefat e mbrojtjes të pranishëm për të forcuar lidhjet e tyre si dhe për të shkëmbyer pikëpamjet dhe praktikatat më të mira për tema me interes të përbashkët. “Si kryetar i parë i Komitetit Ushtarak të NATO-s që mori pjesë ndonjëherë në këtë konferencë, ishte një nder i madh të përfshiheja, por gjithashtu tregon realitetin e ri që problemet globale kërkojnë zgjidhje globale.

Ne mundëm të ndajmë këndvështrime shumë interesante për çështjet e përbashkëta me të cilat po përballemi të gjithë. Situatat destabilizuese në Indo-Paqësorin mund të kenë lehtësisht një efekt në Rajonin Euro-Atlantik dhe anasjelltas. Vetëm duke punuar së bashku mund t'i trajtojmë këto kërcënime dhe të punojmë për zgjidhje të qëndrueshme”, - përmblodhi Admirali Bauer.

Në margjinat e konferencës, Admirali Bauer u takua me shefin e Mbrojtjes Australiane, gjeneral Angus Campbell, shefin e Shtabit të Forcave Vetëmbrojtëse të Japonisë, gjeneralin Koji Yamazaki, shefin e Shtabit të Përgjithshëm të Forcave të Armataura Mongole, gjenerallejtant Ganzorig Dovchinsuren dhe zëvendës shefi i Shefave të Shtabit të Përbashkët të Republikës së Koresë, gjenerallejtant Wong Park. “Pas rezultateve të Samitit të NATO-s, ne mezi presim të forcojmë dialogun dhe bashkëpunimin tonë praktik me partnerët ekzistues dhe me partnerë të rinj potencialë. Duke punuar më ngushtë së bashku do të na bëjë më të sigurt dhe më të sigurt”, - përfundoi Bauer.

Në diskutimin e tij me admiralin Chris Aquilino, Komandant i Komandës Indo-Paqësorit të SHBA-së, admirali Bauer eksploroj sfidat e vazhdueshme detare në rajon, veçanërisht kur bëhet fjalë për lirinë e lundrimit dhe linjat detare të komunikimit.

AVIONËT LUFTARAKË TË NATO-S NË GATISHMËRI PËR TË MBROJTUR HAPËSIRËN AJRORE ALEATE

Gjermania, Hungaria dhe Italia marrin përsipër policimin ajror të NATO-s në Balltik

Avionët luftarakë gjermanë, hungarezë dhe italianë kanë marrë patrullimin ajror mbi rajonin e Baltikut si pjesë e misionit të policisë ajrore të NATO-s duke filluar që nga data 1 gusht 2022.

Për muajt e ardhshëm, katër avionë luftarakë hungarezë JAS-39 dhe rreth tetëdhjetë personel do të udhëheqin misionin nga baza ajrore Šiauliai në Lituanë, ndërsa katër avionë gjermanë “Eurofighter” do të fluturojnë nga Ämari në Estoni. Atyre do t’u bashkohen “Eurofighters” italianë me bazë në Malbork, Poloni. “Policimi ajror i NATO-s është një shembull i qartë i solidaritetit të Aleancës në veprim”, - tha

zëdhënësja e NATO-s Oana Lungescu. “Në një kohë kur siguria europiane është ndryshuar rrënjësisht nga lufta e Rusisë kundër Ukrainës, avionët luftarakë të NATO-s mbeten gati gjatë gjithë kohës për të mbrojtur hapësirën ajrore aleate. Ne jemi gjithmonë vigjilentë.” Kontingjentet e reja zëvendësojnë njësitë belge, franceze dhe spanjolle që kanë patrulluar rajonin që nga prilli. Pas disa muajsh në Šiauliai, avionët e Forcave Ajrore Çeke do të vazhdojnë vendosjen e tyre gjatë verës. Aleatët kanë ruajtur me radhë qiejt mbi Estoninë, Letoninë dhe Lituaninë që kur u bashkuan me NATO-n në vitin 2004, pasi të tre vendet nuk kanë avionët e tyre luftarakë. Që nga pushtimi i Rusisë

në Ukrainë në shkurt 2022, NATO ka forcuar më tej patrullimet ajrore në pjesën lindore të Aleancës, me avionë shtesë.

Nën misionin e policisë ajrore të NATO-s, avionët luftarakë ngrihen në qiell kur avionët pranë hapësirës ajrore aleate nuk ndjekin procedura të rregullta të aviacionit, duke përfshirë paraqitjen e një plani fluturimi dhe komunikimin me kontrollin e trafikut ajror. Avionët e reagimit të shpejtë të NATO-s janë gati të ngrihen brenda pak minutash për të kapur çdo avion që mund të kërcënojë hapësirën ajrore aleate.

STO, EFIKASE DHE PRODUKTIVE NË MBROJTJE DHE SIGURI

NATO shënon 70 vjet të kërkimit shkencor dhe teknologjik

Rreth 5 000 shkencëtarë dhe studiues nga 40 vende aleate dhe partnere të NATO-s po punojnë në më shumë se 300 projekte

NATO shënon këtë vit 70 vjet kërkime shkencore dhe teknologjike bashkëpunuese në shërbim të mbrojtjes dhe sigurisë së Aleancës.

Bashkëpunimi shkencor midis kombeve të NATO-s u institucionalizua për herë të parë në vitin 1952, me iniciativën e shkencëtarit dr. Theodore von Kármán, në njohjen e rolit kritik që luan Shkenca dhe Teknologjia (S&T) për të siguruar që Aleanca të ruajë avantazhin e saj ushtarak ndaj kundërshtarëve të mundshëm. Në atë kohë, bashkëpunimi shkencor brenda NATO-s u fokusua kryesisht në hapësirën ajrore. Spektri është zgjeruar që atëherë për të përfshirë teknologjinë e aplikuar të automjeteve, faktorët njerëzorë dhe mjekësinë, teknologjinë e sistemeve të informacionit, modelimin dhe simulimin, sensorët dhe elektronikën, analizat dhe studimet e sistemeve, sensorët dhe elektronikën. Përveç kësaj, kombet punojnë së bashku në kërkimin dhe eksperimentimin detar në një laborator të dedikuar në pronësi të NATO-s në La Spezia, Itali.

John-Mikal Størdal, drejtor i Zyrës për Mbështetjen e Bashkëpunimit të NATO-s në Paris, përshëndeti përvjetorin, dhe tha se “Aktivitetet e shkencës dhe teknologjisë nuk janë një qëllim në vetvete, por një mjet efikas për të forcuar aftësinë e NATO-s për të penguar dhe mbrojtur. Çelësi ynë i suksesit është të nxisim një komunitet njohurish që shkëlqen në shkencë dhe teknologji dhe që është i ankoruar fort në nevojat dhe kërkesat strategjike dhe operacionale të forcave tona të armatosura. Së bashku, ne adresojmë sfidat dhe mundësitë thelbësore në kryqëzimin midis teknologjive të reja dhe shqetësimeve të sigurisë së kombeve tona dhe të Aleancës. Dhe ky përparim shkencor krijon rezultate të prekshme, efikase dhe produktive.”

Që nga viti 2012, Organizata

e Shkencës dhe Teknologjisë e NATO-s (STO), duke u mbështetur në trashëgiminë e organizatave të mëparshme kërkimore të NATO-s, ka bashkuar operatorë ushtarakë, laboratorë qeveritarë, industri dhe akademi, duke ofruar një forum kritik ku mund të testohen idetë dhe të shfrytëzohet kreativiteti kolektiv. Gjatë dekadave, Aleanca ka zhvilluar rrjetin më të madh ndërkombëtar të bashkëpunimit në botë për shkencën dhe teknologjinë në mbrojtje dhe siguri. Sot, rrjeti i STO prej rreth 5 000 shkencëtarësh

dhe studiuesish nga 40 vende aleate dhe partnere të NATO-s po punon në më shumë se 300 projekte.

Kohët e fundit, kërkimi i STO ka qenë në krye të punës së NATO-s mbi teknologjitë në zhvillim dhe përçarës (EDT) dhe ka ndihmuar në informimin e politikës së re të mbrojtjes kimike, biologjike, radiologjike dhe bërthamore (CBRN) të NATO-s. Duke parë përpara, ndryshimet klimatike dhe siguria energjetike do të jenë gjithashtu fusha të fokusit për kërkimin shkencor të NATO-s.

FORCAT AJRORE TË NATO-S STËRVITEN MBI RUMANI NATO ka forcuar praninë e saj në pjesën lindore të Aleancës

Avionët luftarakë dhe avionët e vëzhgimit nga shtatë vende të NATO-s zhvilluan stërvitje luftarake ajër-tokë mbi Rumani, nën një veprimtari njëditore që përfshiu avionë rumunë F-16, ata francezë “Rafales” dhe avionë gjermanë Tornado, si dhe avionë luftarakë të SHBA-së EA-18 të nisur nga transportuesi USS Harry S. Truman në Mesdhe.

Në përgjigje të luftës së Rusisë kundër Ukrainës, NATO ka forcuar ndjeshëm praninë e saj në pjesën lindore të Aleancës, me më shumë trupa, prani detare dhe avionë në patrullë.

RAMSTEIN, Gjermani: Shtatë forca ajrore nga e gjithë Aleanca u bashkuan me sistemet e tyre të avionëve dhe tokës për një aktivitet stërvitor në hapësirën ajrore rumune për të kryer stërvitje të koordinuara të kombinuara ajër-tokë që demonstrojnë ndërveprim dhe gatishmëri.

Gatishmëria e qëndrueshme e forcave të caktuara të NATO-s lejon një përgjigje të aftë dhe të besueshme ndaj një agresioni të mundshëm në sfondin e tensionit të rritur.

Komanda Ajrore Aleate drejtoi një operacion dinamik me rreze të gjatë mbi Rumani të kontrolluar nga Qendra e Kombinuar e Operacioneve Ajrore në Torrejón, Qendra Rumune e Kontrollit dhe Raportimit dhe një aeroplan Francez i Sistemit të Paralajmërimit dhe Kontrollit Ajror. F-16-ve vendas rumunë iu bashkuan avionët francezë “Rafale” dhe gjermanë “Tornado”, të cilët u vendosën nga bazat e tyre përkatëse. Ata u lidhën me avionët luftarakë të Marinës së SHBA-së EA-18 nga grupi sulmues i transportuesit amerikan “Harry S. Truman” që lundron aktualisht në detin Adriatik. Formacioni simuloi angazhimet me luftëtarët belgë F-16 dhe spanjollë F-18 dhe sistemin francez të mbrojtjes ajrore SAMP/T me bazë sipërfaqësore.

“Ky Aktivitet i zgjeruar i Vigjilencës u mundëson forcave të adresojnë

një spektër të madh kërcënimesh, nga taktik në strategjik, që burojnë nga shumë drejtime,” - tha nënkoloneli Raphael, i cili është pjesë e ekipit të planifikimit për aktivitetin në Komandën Ajrore Aleate. “Mjetet ajrore pjesëmarrëse po simulojnë se si të degradojnë sistemin e integruar ajror dhe të mbrojtjes së një kundërshtari, në mënyrë që të lejojnë operacionet pasuese dhe lirinë e manovrimit të kërkuar për operacionet mbrojtëse në NATO dhe hapësirën ajrore ndërkombëtare.”

“Të bashkosh shtatë aleatë për një ngjarje kaq komplekse trajnimi nënvizon aftësinë e NATO-s për të përqendruar zjarret dhe efektet shumëkombëshe nga komponentët ajror, detar dhe tokësor në të njëjtin vend në të njëjtën kohë dhe për të siguruar që ajo ka aftësinë dhe ndërveprueshmërinë për t’u përgjigjur në rast se Aleanca është e kërcënuar”, - tha nënkoloneli Raphael.

Ngjarja kulmoi me një fluturim të avionëve pjesëmarrës në bazën ajrore “Mihail Kogalniceanu” pranë Konstantës, Rumani, duke demonstruar aftësinë e avancuar shumëkombëshe të NATO-s për Fuqinë Ajrore. Aktiviteti ishte në përputhje me ligjet dhe standardet ndërkombëtare dhe nuk ishte një përgjigje ndaj zhvillimeve aktuale gjeopolitike, por i përfshirë në aktivitetet vigjilente të Aleancës që synojnë mbrojtjen e krahut lindor dhe sigurimin e aleatëve të NATO-s në rajon.

“Ajo që ne ekzekutoam sot është në fakt diçka që do të bëjmë më shpesh për të përgatitur forcat tona ajrore për të operuar në një mjedis të kontestuar,” - tha nënkoloneli Raphael. “Gatishmëria e qëndrueshme e forcave të caktuara të NATO-s lejon një përgjigje të aftë dhe të besueshme ndaj një agresioni të mundshëm në sfondin e tensionit të rritur pas pushtimit rus të Ukrainës. Në vazhdimin e trajnimit të përditshëm dhe parandalimit dhe integritetit dhe stërvitjeve të mbrojtjes, NATO demonstroi qëndrueshmërinë e mbrojtjes të një lufte të besueshme fuqia ajrore, ndërveprueshmëria aleate dhe aftësia e përbashkët janë të gatshme për të siguruar integritetin territorial”, - tha ai.

“Copernicus”, sytë e Europës mbi tokë

Në këtë situatë ku gjendet bota sot, me luftën në Ukrainë, me temperaturat gjithnjë e më të larta që shtojnë rrezikun për zjarre në pyje etj., sistemi satelitor “Copernicus” është çelësi në hapësirë, që njerëzit po përdorin për të kontrolluar ndryshimet klimatike dhe pasojat mbi detet, atmosferën, monitorimin e tokës, çështjet e sigurisë, dhe menaxhimin e emergjencave.

“Copernicus” është krijuar posaçërisht për të përmbushur kërkesat e përdoruesve. Bazuar në vëzhgimet satelitore dhe në vend, shërbimet e “Copernicus” ofrojnë të dhëna pothuajse në kohë reale në nivel global, të cilat mund të përdoren gjithashtu për nevoja lokale dhe rajonale, për të na ndihmuar të kuptojmë më mirë planetin tonë dhe të menaxhojmë në mënyrë të qëndrueshme mjedisin ku jetojmë.

“Copernicus” është një program i përditësuar kërkimor mjedisor dhe i sigurisë i mbështetur dhe menaxhuar nga Komisioni European me Agjencinë Europiane të Hapësirës, Shtetet Anëtare dhe agjencitë e BE-së. Qëllimi është të përdoret sasia e madhe e të dhënave nga satelitët dhe sistemet e matjes tokësore, ajrore dhe detare për të marrë informacion, shërbime dhe njohuri në kohë dhe cilësore, dhe për të ofruar akses të pavarur në informacionin mjedisor dhe të sigurisë globalisht për të ndihmuar ofruesit e shërbimeve, qeverinë, agjencive dhe organizatave të tjera ndërkombëtare për të përmirësuar cilësinë e jetës së njerëzve.

“Copernicus” shërbehet nga një grup satelitësh të dedikuar (familja “Sentinel”) dhe misione kontribuuese (satelitë ekzistues komercialë dhe publik). Satelitët “Sentinel” janë projektuar posaçërisht për të përmbushur nevojat e shërbimeve të “Copernicus” dhe përdoruesve të tyre. Që nga lëshimi i “Sentinel-1A” në 2014, Bashkimi European vuri në lëvizje një proces për të vendosur një plejadë prej gati 20 satelitësh të tjerë në orbitë përpara vitit 2030.

“Copernicus” mbledh gjithashtu informacion nga sistemet in situ (në vend), si stacionet tokësore, të cilat japin të dhëna të marra nga një mori sensorësh në tokë, në det ose në ajër.

Shërbimet e “Copernicus” e transformojnë këtë pasuri të të dhënave satelitore dhe in situ në informacion me vlerë të shtuar, duke përpunuar dhe analizuar të dhënat. Të dhënat që shtrihen prej vitesh dhe dekadash bëhen të krahasueshme dhe të kërkueshme, duke siguruar kështu monitorimin e ndryshimeve; modelet ekzaminohen dhe përdoren për të krijuar parashikime më të mira, për shembull, të oqeanit dhe atmosferës. Hartat janë krijuar nga imazhet, veçoritë dhe anomalitë janë identifikuar dhe është nxjerrë informacioni statistikor.

Këto aktivitete me vlerë të shtuar janë të efektshme përmes gjashtë rrjedhave tematike të shërbimeve të “Copernicus”: Atmosfera; Deti; Toka; Ndryshimet klimatike; Siguria; Emergjencat.

Atmosfera

Shërbimi i Monitorimit të Atmosferës “Copernicus” (CAMS) ofron të dhëna dhe informacione të vazhdueshme mbi përbërjen atmosferike.

Shërbimi përshkruan situatën aktuale, parashikon situatën disa ditë përpara dhe analizon vazhdimisht të dhënat retrospektive të të dhënave për vitet e fundit.

Shërbimi i Monitorimit të Atmosferës “Copernicus” mbështet shumë aplikacione në një sërë fushash duke përfshirë shëndetin, monitorimin e mjedisit, energjitë e rinovueshme, meteorologjinë dhe klimatologjinë.

Shërbimi fokusohet në pesë fusha kryesore:

- Cilësia e ajrit dhe përbërja atmosferike;
- Shtresa e ozonit dhe rrezatimi ultravjollcë;
- Emetimet dhe flukset sipërfaqësore;
- Rrezatim diellor;
- Forcimi i klimës.

Ai siguron informacion ditor mbi përbërjen globale atmosferike duke monitoruar dhe parashikuar përbërës të tillë si gazrat serë (dioksidi i karbonit dhe metani), gazet reaktive (p.sh. monoksidi i karbonit, komponimet e azotit të oksiduar, dioksidi i squfurit), ozoni dhe aerosolet.

Ai ofron analiza në kohë reale dhe parashikime 4-ditore, si dhe rianalizim të cilësisë së ajrit europian, duke mundësuar kështu një vlerësim të përhershëm të ajrit që thithim.

Ai u siguron organizatave publike dhe private të përfshira në përdorimin e energjisë diellore informacion të përshtatshëm dhe të saktë mbi burimet e rrezatimit diellor në sipërfaqen e Tokës, i cili është i një rëndësie të madhe në fusha si shëndetësia, bujqësia dhe energjitë e rinovueshme.

Detet

Shërbimi i Monitorimit të Mjedisit Detar “Copernicus” (CMEMS) ofron informacion referimi të rregullt dhe sistematik mbi gjendjen fizike dhe biogjeokimike, ndryshueshmërinë dhe dinamikën e oqeanit dhe ekosistemeve detare për oqeanin global dhe detet rajonale europiane.

Vëzhgimet dhe parashikimet e prodhuara nga shërbimi mbështesin të gjitha aplikacionet detare, duke përfshirë:

- Sigurinë detare;
- Burimet detare;
- Mjedisin bregdetar dhe detar;
- Motin, parashikimin sezonal dhe klimën.

Për shembull, sigurimi i të dhënave për rrymat, erërat dhe akullin e detit ndihmon në përmirësimin e shërbimeve të rrugës së anijeve, operacionet në det të hapur ose operacionet e kërkim-shpëtim, duke kontribuar kështu në sigurinë detare.

Shërbimi gjithashtu kontribuon në mbrojtjen dhe menaxhimin e qëndrueshëm të burimeve të gjalla detare, veçanërisht për akuakulturën, menaxhimin e qëndrueshëm të peshkimit ose procesin e vendimmarrjes së organizatave rajonale të peshkimit.

Komponentët biogjeokimikë fizikë dhe detarë janë të dobishëm për monitorimin e cilësisë së ujit dhe kontrollin e ndotjes. Rritja e nivelit të detit është një tregues kyç i ndryshimit të klimës dhe ndihmon në vlerësimin e erozionit bregdetar. Ngritja e temperaturës në sipërfaqen e detit ka pasoja të drejtpërdrejta në ekosistemet detare dhe shfaqjen e cikloneve tropikale. Si rezultat, shërbimi mbështet një gamë të gjerë

aplikimesh në mjedisin bregdetar dhe detar.

Shumë nga të dhënat e ofruara nga shërbimi (p.sh. temperatura, kripësia, niveli i detit, rrymat, era dhe akulli i detit) luajnë gjithashtu një rol vendimtar në fushën e motit, klimës dhe parashikimeve sezonale.

Toka

Shërbimi i Monitorimit të Tokës “Copernicus” (CLMS) ofron informacion gjeografik mbi mbulesën e tokës dhe ndryshimet e saj, përdorimin e tokës, gjendjen e vegjetacionit, ciklin e ujit dhe variablat e energjisë sipërfaqësore të Tokës për një gamë të gjerë përdoruesish në Europë dhe në mbarë botën në fushën e aplikimeve tokësore mjedisore.

Ai mbështet aplikime në një sërë fushash si planifikimi hapësinor dhe urban, menaxhimi i pyjeve, menaxhimi i ujit, bujqësia dhe siguria ushqimore, ruajtja dhe restaurimi i natyrës, zhvillimi rural, kontabiliteti i ekosistemit dhe zbutja/përshtatja ndaj ndryshimeve klimatike.

CLMS zbatohet bashkërisht nga Agjencia Europiane e Mjedisit dhe Qendra e Përbashkët Kërkimore e Komisionit European (DG) dhe është funksionale që nga viti 2012.

CLMS përbëhet nga pesë komponentë kryesorë:

- Monitorimi sistematik i parametrave biofizikë prodhon kryesisht një sërë produktesh bio-gjeofizike të kualifikuara mbi statusin dhe evolucionin e sipërfaqes së tokës. Kjo prodhohet në shkallë globale çdo dhjetë ditë me një rezolucion hapësinor mesatar dhe plotësohet nga një seri kohore afatgjatë. Produktet përdoren për të monitoruar vegjetacionin, të korrat, ciklin e ujit, buxhetin e energjisë dhe variablat e kriosferës tokësore.

- Mbulimi i tokës dhe harta e përdorimit të tokës prodhon klasifikime të mbulesës së tokës në nivele të ndryshme detajesh, si brenda një konteksti pan-europian dhe global. Në nivel pan-europian, këto plotësohen nga shtresa të detajuara në karakteristikat e mbulesës së tokës, të tilla si papërshkueshmëria, pyjet, kullotat, uji dhe lagështia dhe veçoritë e vogla drunore. Në nivel global, harta e mbulesës së tokës ndjek sistemin e klasifikimit modular-hierarkik të mbulimit të tokës nga FAO.

- Harta tematike e pikave të nxehta synon të ofrojë informacion të përshtatur dhe më të detajuar për fusha specifike të interesit, të njohura si pikat e nxehta. Hotspotet në kontekstin e CLMS janë të prirura ndaj sfidave specifike mjedisore.

- Imazhet dhe të dhënat e referencës ofrojnë mozaik imazhesh satelitore me rezolucion të lartë dhe shumë të lartë dhe grupe të dhënash referencë. Kjo përfshin, nga njëra anë, mozaikun e imazheve satelitore nga misionet kontribuuese që mbulojnë territorin e Europës, si dhe prodhimin e mozaikut të imazhit Sentinel-2 në nivel global. Nga ana tjetër, ai përbëhet nga grupe të dhënash referencë që ofrojnë mbulim homogjen pan-europian të disa temave kryesore gjeohapësinore, të tilla si hidrografia dhe lartësia.

- Përveç komponentëve të lartpërmendur, është duke u ngritur një aktivitet i ri European i Lëvizjes Tokësore. Aktiviteti do të matë zhvendosjet e tokës, duke përfshirë rrëshqitjet dhe rrëshqitjet e tokës, si dhe deformimin e infrastrukturës.

Ndryshimet klimatike

Shërbimi i Ndryshimeve Klimatike “Copernicus” (C3S) mbështet shoqërinë duke ofruar informacion autoritar për klimën e kaluar, të tashmen dhe të ardhshmen në Europë dhe në pjesën tjetër të botës.

Misioni i C3S është të mbështesë politikat e përshtatjes dhe zbutjes të Bashkimit European duke ofruar informacion të qëndrueshëm dhe autoritar rreth ndryshimeve klimatike. Ofron akses të lirë dhe të hapur në të dhënat dhe mjetet e klimës bazuar në shkencën më të mirë të disponueshme. Dëgjon përdoruesit dhe përpiqet t’i ndihmojë ata të përmbushin qëllimet e tyre në trajtimin e ndikimeve të ndryshimeve klimatike.

Përdoruesit e C3S përfshijnë shkencëtarë, konsulentë, planifikues dhe politikëbërës, media dhe publikun. Të dhënat dhe mjetet e tyre përdoren për një sërë qëllimesh, për shembull: vlerësimi i ndikimeve të ndryshimeve klimatike në biodiversitet në Kosta Rika; menaxhimi i rrezikut për tregtimin e mallrave në “Marex Spectron”; menaxhimi i qëndrueshëm i ujit në fabrikën e birrës Heineken.

C3S është një nga gjashtë shërbimet tematike të informacionit

të ofruara nga Programi i Vëzhgimit të Tokës “Copernicus” të Bashkimit European. “Copernicus” është një program operacional i ndërtuar mbi infrastrukturën ekzistuese kërkimore dhe njohuritë e disponueshme në Europë dhe gjetkë. C3S mbështetet në kërkimet klimatike të kryera brenda Programit Botëror të Kërkimit të Klimës (WCRP) dhe u përgjigjet kërkesave të përdoruesve të përcaktuara nga Sistemi Global i Vëzhgimit të Klimës (GCOS). C3S ofron një burim të rëndësishëm për Kornizën Globale për Shërbimet Klimatike (GFC3).

C3S zbatohet nga Qendra Europiane për Parashikimet e Motit me Distanca të Mesme (ECMWF) në emër të Komisionit European. ECMWF është një organizatë e pavarur ndërqeveritare që u shërben Shteteve Anëtare dhe Bashkëpunuese të saj dhe komunitetit më të gjerë. Shumica e elementeve të shërbimit C3S zbatohen nga rreth 200 kompani dhe organizata në të gjithë Europën, të cilat zgjidhen bazuar në Ftesat për Tender konkurrues (ITT).

Siguria

Shërbimi “Copernicus” për aplikacionet e Sigurisë synon të mbështesë politikat e Bashkimit European duke ofruar informacion në përgjigje të sfidave të sigurisë së Europës. Ai përmirëson parandalimin, gatishmërinë dhe reagimin ndaj krizave në tre fusha kryesore:

Mbikëqyrja e kufirit;

Mbikëqyrja detare;

Mbështetje për Veprimin e Jashtëm të BE-së.

Mbikëqyrja e Kufirit

Në fushën e mbikëqyrjes kufitare, objektivat kryesore janë reduktimi i numrit të vdekjeve të emigrantëve të paligjshëm në det, rritja e sigurisë së brendshme të Bashkimit European dhe lufta kundër krimit ndërkufitar.

Me një marrëveshje të nënshkruar më 10 nëntor 2015, Komisioni European i besoi FRONTEX-it komponentin e mbikëqyrjes kufitare të Shërbimit të Sigurisë “Copernicus”. Objektivi është të mbështesë kuadrin e shkëmbimit të informacionit të mbikëqyrjes së kufijve të jashtëm të BE-së (EUROSUR) duke ofruar të dhëna pothuajse në kohë reale për atë që po ndodh në tokë dhe në det rreth kufijve të BE-së.

Mbikëqyrja Detare

Në fushën e mbikëqyrjes detare, objektivi i përgjithshëm i Bashkimit European është të mbështesë objektivat e sigurisë detare të Europës dhe aktivitetet përkatëse në fushën detare. Sfidat përkatëse lidhen kryesisht me sigurinë e lundrimit, mbështetjen për kontrollin e peshkimit, luftimin e ndotjes detare dhe zbatimin e ligjit në det.

Me një marrëveshje të nënshkruar më 3 dhjetor 2015, Komisioni European i besoi EMSA-s funksionimin e komponentit të mbikëqyrjes detare të Shërbimit të Sigurisë “Copernicus”. Sipas marrëveshjes, EMSA përdor të dhënat hapësinore nga “Copernicus” Sentinel 1 dhe satelitë të tjerë të kombinuar me burime të tjera të informacionit detar për të monitoruar në mënyrë efektive zonat detare me interes.

Mbështetje për Veprimin e Jashtëm të BE-së

Si një aktor global, Europa ka një përgjegjësi në promovimin e kushteve të qëndrueshme për zhvillimin njerëzor dhe ekonomik, të drejtat e njeriut, demokracinë dhe liritë themelore. Në këtë kontekst, BE-ja mund t’u ofrojë ndihmë vendeve të treta në një situatë krize, ose krize në zhvillim, dhe të ndihmojë në parandalimin e kërcënimeve globale dhe ndër-rajonale që kanë një efekt destabilizues.

Me një marrëveshje të nënshkruar më 6 tetor 2016, Komisioni European i besoi Qendrës Satelitore Europiane (EU SatCen) komponentin Mbështetje për Veprimin e Jashtëm (SEA) të Shërbimit të Sigurisë “Copernicus”. Në veçanti, komponenti i VSM-së do të ndihmojë BE-në në operacionet e saj, duke u ofruar vendimmarrësve gjeo-informacion për zonat e largëta, të vështira për t’u aksesuar, ku çështjet e sigurisë janë në rrezik. Ai synon kryesisht përdoruesit europianë, por mund të aktivizohet gjithashtu nga palët kryesore të interesuara ndërkombëtare, sipas rastit sipas marrëveshjeve të bashkëpunimit ndërkombëtar të BE-së.

Emergjencat

Shërbimi i Menaxhimit të Emergjencave “Copernicus” (“Copernicus” EMS) u ofron të gjithë aktorëve të përfshirë në menaxhimin e fatkeqësive natyrore, situatave emergjente të shkaktuara nga njeriu dhe krizave humanitare informacione në kohë dhe të sakta gjeo-

hapësinore të marra nga sensori në distancë satelitore dhe të plotësuar nga disponueshmëria në vend ose e hapur.

“Copernicus” EMS përbëhet nga dy komponentë: një komponent i hartës; një komponent paralajmërues i hershëm.

Komponenti i hartës së shërbimit (“Copernicus” EMS - Mapping) ka një mbulim mbarë-botëror dhe u siguron aktorëve të lartpërmendur (kryesisht Autoritetet e Mbrojtjes Civile dhe Agjencitë e Ndihmës Humanitare) harta të bazuara në imazhet satelitore. Shërbimi është plotësisht funksional që nga 1 prilli 2012 dhe zbatohet nga Qendra e Përbashkët Kërkimore e Komisionit European (JRC).

Produktet e gjeneruara nga shërbimi mund të përdoren si të furnizuara (p.sh. si dalje të hartave dixhitale ose të printuara). Ato gjithashtu mund të kombinohen me burime të tjera të dhënash (p.sh. si grupe funksionesh dixhitale në një sistem informacioni gjeografik) për të mbështetur analizën gjeo-hapësinore dhe proceset e vendimmarrjes së menaxherëve të emergjencës.

“Copernicus” EMS - Hartimi mund të mbështesë të gjitha fazat e ciklit të menaxhimit të emergjencave: gatishmërinë, parandalimin, reduktimin e rrezikut nga fatkeqësitë, reagimin ndaj emergjencave dhe rimëkëmbjen.

Komponenti i paralajmërimit të hershëm i “Copernicus” EMS përbëhet nga tre sisteme të ndryshme:

- Sistemi European i Ndërgjegjësimit për Përmbytjet (EFAS), i cili ofron përmbledhje të përmbytjeve të vazhdueshme dhe të parashikuara në Europë deri në 10 ditë përpara.

- Sistemi European i Informacionit për Zjarret në Pyll (EFFIS), i cili ofron informacion afërsisht në kohë reale dhe historik mbi zjarret në pyje dhe regjimet e zjarreve në pyjet në rajonet europiane, të Lindjes së Mesme dhe të Afrikës Veriore.

- Observatori European i Thatësirës (EDO), i cili ofron informacione të rëndësishme për thatësirën dhe paralajmërime të hershme për Europën.

Sistemi Global i Ndërgjegjësimit për Përmbytjet (GloFAS), Sistemi Global i Informacionit për Zjarret (GWIS) dhe Observatori Global i Thatësirës (GDO) plotësojnë tre sistemet e mësipërme në nivel global.

Shërbimi ofrohet falas për të gjithë përdoruesit ose në modalitetin e nxitimit, për aktivitetet e menaxhimit të emergjencave që kërkojnë reagim të menjëhershëm dhe/ose modalitet pa nxitim, për të mbështetur aktivitetet e menaxhimit të fatkeqësive emergjente që nuk lidhen me reagimin e menjëhershëm, duke analizuar para.

Vlerësimi i rrezikut nga fatkeqësitë dhe cenueshmëria e popullsisë dhe e asetëve ose rikuperimi dhe rindërtimi pas fatkeqësisë mund të aktivizohet vetëm nga përdoruesit e autorizuar të caktuar.

Informacioni i ofruar nga shërbimet e “Copernicus” mund të përdoret nga përdoruesit përfundimtarë për një gamë të gjerë aplikimesh në fusha të ndryshme. Këto përfshijnë menaxhimin e zonave urbane, zhvillimin e qëndrueshëm dhe mbrojtjen e natyrës, planifikimin rajonal dhe lokal, bujqësinë, pylltarinë dhe peshkimin, shëndetin, mbrojtjen civile, infrastrukturën, transportin dhe lëvizshmërinë, si dhe turizmin.

Ndikimi i “Copernicus”

Qytetarët europianë, duke filluar nga politikëbërësit, studiuesit, përdoruesit komercial e deri te ata privatë, si dhe komuniteti shkencor global mund të përfitojnë në shumë mënyra nga të dhënat dhe informacionet e ofruara nga “Copernicus”.

Në të vërtetë, “Copernicus” mbështet një sërë aplikacionesh në disa fusha që nuk janë hapësinore, të cilat potencialisht ndikojnë bizneset dhe organizatat në aktivitetet dhe operacionet e përditshme:

Agrikulturë

Në fushën e bujqësisë, e cila është historikisht një nga fushat e para për të shfrytëzuar vëzhgimin e Tokës, politikat e BE-së synojnë të nxisin zhvillimin e praktikave që ruajnë mjedisin dhe mbështesin produktivitetin.

Bujqësia është ndoshta tregu më premtes për sa i përket ndikimit të “Copernicus”, veçanërisht përmes bujqësisë me saktësi. Në të vërtetë, “Copernicus” ndihmon në vlerësimin e përdorimit të tokës bujqësore dhe tendencave, kushteve të të korrave dhe parashikimeve të rendimentit. Ai gjithashtu mbështet menaxhimin e inputeve, regjistrimin e menaxhimit të fermës dhe menaxhimin e ujitjes.

Fushat e aplikimit të “Copernicus” megjithatë nuk janë të kufizuara në bujqësi precize. Ato përfshijnë gjithashtu hartimin sezonal të sipërfaqeve të kultivuara, menaxhimin e ujit dhe monitorimin e thatësirës, si dhe kontrollat e subvencioneve.

Ekonomia blu

Mjedisit i oqeanit karakterizohet nga parametra që ndryshojnë me shpejtësi, monitorimi i të cilëve kërkon të dhëna vëzhgimi në shkallë të gjerë në kohë reale. Prandaj, vëzhgimi i tokës përbën një burim të rëndësishëm informacioni për monitorimin e mjedisit detar dhe për ekonominë e oqeanit.

Falë kapacitetit të tij për të monitoruar karakteristikat fizike dhe biogeokimike të oqeanit global dhe deteve rajonale, “Copernicus” mbështet një shumëllojshmëri të gjerë aplikimesh si vlerësimi i cilësisë së ujit, hartimi i zonave të peshkimit ose monitorimi i lulëzimit të dëmshëm të algave.

Vëzhgimi i tokës mund të kontribuojë gjithashtu në mbrojtjen e biodiversitetit detar dhe të ndihmojë në monitorimin e erozionit bregdetar.

Ndryshimet Klimatike dhe Mjedisit

Temperatura - dhe në përgjithësi shëndeti - e planetit tonë është rezultat i një ekuilibri delikat të fenomeneve, të tilla si lëvizja e rrymave oqeanike, transformimi i karbonit ndërsa udhëton midis tokës, detit dhe ajrit, dhe sasia e dritës së diellit të absorbuar ose që reflektohet nga sipërfaqja e Tokës. Por ekuilibri mund të prishet lehtësisht, siç po e kuptojmë me shqetësim në rritje.

Falë ofrimit të treguesve kryesorë për nxitësit e ndryshimeve klimatike (p.sh. dioksidi i karbonit) dhe vlerësimit të ndikimeve në mjedis (p.sh. shkrija e akullnajave dhe akullit të detit, rritja e nivelit të detit), “Copernicus” mbështet politikat evropiane të përshtatjes dhe zbutjes në një numër sektorësh.

Zhvillimi dhe Bashkëpunimi

Falë aftësisë së tij për të adresuar sfidat globale dhe politikës së tij të të dhënave të lira, të plota dhe të hapura, “Copernicus” mbështet praninë e BE-së në skenën ndërkombëtare.

Në veçanti, ajo luan një rol në rritje në marrëdhëniet dypalëshe të BE-së me partnerët ndërkombëtarë. Kështu, një objektiv për marrëdhëniet ndërkombëtare të “Copernicus” është të përfundojnë Marrëveshjet e

Bashkëpunimit të cilat mund të ofrojnë vlerë të shtuar për BE-në dhe vendet partnere në një mënyrë reciproke, për shembull, përmes shkëmbimit të të dhënave satelitore.

“Copernicus” ofron gjithashtu mundësi për industrinë europiane për të përshtatur produktet e vëzhgimit të Tokës bazuar në të dhënat dhe informacionin e “Copernicus” për tregjet joeuropiane.

Energjia dhe Burimet Natyrore

Bashkimi European e ka bërë veprimin për energjinë një prioritet të qartë dhe është zotuar të sigurojë që burimet e rinovueshme të përbëjnë 20% të konsumit total të energjisë në BE deri në vitin 2020 dhe 27% deri në vitin 2030.

Era, një burim i provuar i energjisë së pastër dhe të përballueshme, do të luajë një rol kyç në arritjen e këtij objektivit detyrues. Dielli është gjithashtu një burim i mrekullueshëm i energjisë së rinovueshme të qëndrueshme: shkretëtirat marrin më shumë energji nga dielli në një ditë sesa njerëzimi konsumon në një vit.

Burimet e rinovueshme të energjisë hidro dhe biomasa janë gjithashtu pjesë e burimeve kryesore të rinovueshme të energjisë.

Të dhënat e ofruara nga “Copernicus” mund të mbështesin aplikacione të tilla si parashikimi i prodhimit të energjisë diellore dhe të erës, përzgjedhja e vendit të energjisë së rinovueshme, monitorimi i biomasës ose monitorimi i nivelit të ujit. Prandaj, ajo ka kapacitetin për të mbështetur shfrytëzimin efikas të energjive të rinovueshme, të cilat do të ndihmojnë në përmbushjen e kërkesave në rritje globale për energji pa rritur emetimet e CO2.

Falë panelit të madh të të dhënave dhe informacionit që ofron (p.sh. mjedisi bregdetar, ndotja në det, parashikimi i rrymave dhe lëvizjeve, monitorimi i infrastrukturës), “Copernicus” mund të mbështesë gjithashtu aplikacione në sektorin e energjive jo të rinovueshme, si industria e naftës dhe gazit për shembull.

Pylltaria

Falë llojit të të dhënave dhe informacionit që ofron, “Copernicus” ka kapacitetin për të mbështetur menaxhimin e pyjeve në mbarë botën.

Në fushën e pylltarisë, të dhënat e vëzhgimit të Tokës përdoren për të siguruar hartën e pyjeve dhe ndryshimin e pyjeve, dhe për të prodhuar harta që mbështesin përfundimin e inventarizimit kombëtar të pyjeve.

Gjithashtu mundëson prodhimin e hartografive pyjore të cilat marrin parasysh lloje të ndryshme parametrash, si speciet e pemëve apo variablat biofizikë.

Të dhënat e vëzhgimit të tokës përdoren gjithashtu për të monitoruar zjarret në pyje (si për zbulimin ashtu edhe për gjurmimin në kohë reale) ose për të monitoruar prerjet e paligjshme.

Shëndeti

Ka shumë kërcënime për shëndetin e qytetarëve dhe shumë që autoritetet kombëtare dhe rajonale mund të bëjnë për të zbutur efektet e tyre. “Copernicus” mund të mbështesë autoritetet e shëndetit publik në monitorimin e fenomeneve mjedisore të lidhura me shëndetin dhe ofrimin e informacionit në lidhje me aktivitetet e tyre.

Një nga faktorët kritik që ndikon në shëndetin publik është ndotja e ajrit, me disa qindra mijëra vdekje të parakohshme çdo vit në Europë që mund t'i atribuohen grimcave të imëta të pranishme në ajrin që thithim. “Copernicus” mbështet monitorimin e ndotjes përmes ofrimit të parashikimeve ditore të cilësisë së ajrit.

Në mënyrë të ngjashme, vlerësohet se ekspozimi i tepërt ndaj rrezatimit UV është një shkak kryesor i kancerit të lëkurës, i cili rritet me 5 deri në 7% çdo vit në Europë. “Copernicus” kontribuon në parashikimet UV që u mundësojnë njerëzve të rregullojnë sjelljen e tyre sipas situatës së tyre personale.

“Copernicus” mund të jetë gjithashtu shumë i dobishëm për të identifikuar zonat e prirura për shfaqjen dhe përhapjen e epidemive, të cilat varen shumë nga faktorët mjedisorë si uji, kanalizimi, ushqimi ose cilësia e ajrit.

Sigurimi dhe Menaxhimi i Fatkeqësive

Çdo vit, qindra miliona njerëz preken drejtpërdrejt nga fatkeqësitë natyrore, aksidentet teknike ose industriale dhe krizat humanitare. Në Europë për shembull, vendet jugore po përballen rregullisht me zjarre të mëdha të egra, ndërsa Europa Qendrore shpesh preket nga episode të rënda përmbytjesh.

“Copernicus” mbështet autoritetet publike në të gjitha fazat e menaxhimit të fatkeqësive.

“Copernicus” mund të mbështesë gatishmërinë dhe parandalimin duke ofruar të dhëna që ndihmojnë në identifikimin e rreziqeve dhe parandalimin e humbjeve të jetëve dhe dëmeve. Gjatë fazës së reagimit, ai mbështet operacionet e mbrojtjes civile duke ofruar produkte si harta që identifikojnë shtrirjen e fatkeqësisë (p.sh. përcaktimin e zonës së përmbytur) dhe nivelin e dëmtimit (p.sh. ndërtesa të shkatërruara në rast tërmeti). Gjatë fazës së rimëkëmbjes, ai ndihmon në monitorimin e ndikimeve afatmesme dhe afatgjata në mjedis, sigurinë njerëzore dhe ekonominë dhe evolucionin e tyre.

Vëzhgimi i tokës përdoret gjithashtu në sektorin e sigurimeve. Mund të përdoret për të përditësuar, vërtetuar dhe kalibruar modelet

e rrezikut. Ndihmon në vlerësimin e humbjeve kur ka ndodhur një katastrofë. Mund të përdoret gjithashtu për të llogaritur indeksat të cilat më pas merren parasysh për të llogaritur dëmshpërblimet që duhen paguar.

Siguria dhe Mbrojtja

“Copernicus” mbështet përgjigjen e BE-së ndaj disa sfidave të sigurisë.

“Copernicus” ndihmon në përmirësimin e mbikëqyrjes së kufijve të BE-së me objektivin për të reduktuar imigracionin e paligjshëm dhe për të shpëtuar më shumë jetë në det. Ai gjithashtu mbështet veprimin e jashtëm të BE-së duke u ofruar vendimmarrësve gjeo-informacion për zonat e largëta, të vështira për t'u aksesuar, ku çështjet e sigurisë janë në rrezik.

Në fushën e mbikëqyrjes detare, “Copernicus” kontribuon në sigurinë e lundrimit, mbështet kontrollin e peshkimit dhe zbatimin e ligjit dhe ndihmon në luftimin e ndotjes detare.

“Copernicus” mund të kontribuojë gjithashtu në monitorimin e infrastrukturave kritike si termocentralet, platformat në det të hapur, tubacionet, etj.

Në situatën e luftës së Rusisë në Ukrainë, “Copernicus” luan një rol shumë të rëndësishëm në monitorimin e territorit. Nëpërmjet “Copernicus”, BE-ja do të kontribuojë në dokumentimin e krimeve mjedisore të luftës të kryera nga Rusia në territorin ukrainas.

Turizmi

Falë kapacitetit të tij për të monitoruar mjedisin, “Copernicus” mund të mbështesë aplikacione në fushën e turizmit.

Për shembull, një monitorim më i mirë i popullatave të peshkut pelte ose zbulimi i lulëzimit të algave mund të parandalojë ndikimet e mundshme negative në aktivitetet që lidhen me turizmin.

Në përgjithësi, “Copernicus” mund të mbështesë zbatimin e shërbimeve të monitorimit të cilësisë së ujërave bregdetare që mund të ndihmojnë autoritetet publike për të rritur mbrojtjen e ujërave të larjes.

Transporti

Transporti përfaqëson një sektor të rëndësishëm të ekonomisë së BE-së dhe garantimi i sigurisë së pasagjerëve është një prioritet për transportuesit, qeveritë dhe autoritetet lokale.

Rreziqet mjedisore, të tilla si shpërthimet vullkanike ose prania e akullit të detit, mund të prishin dhe pengojnë flukset e transportit me efekte të konsiderueshme ekonomike. Rreziqet që lidhen me sigurinë, si pirateria, janë gjithashtu një shkak për shqetësim. “Copernicus” ofron zgjidhje të shumta për çështjet e transportit dhe sigurisë.

Për shembull, në rastin e transportit detar, informacioni mbi rrymat e ofruara nga “Copernicus” mund të mbështesë shërbimet e rrugëtimit të anijeve. Informacioni mbi akullin e detit mund të kontribuojë gjithashtu në përmirësimin e ndjeshëm të sigurisë së lundrimit në rajonet e Arktikut.

Planifikim Urban

Me më shumë se një të katërtën e territorit të Bashkimit European të mbuluar drejtpërdrejt nga përdorimi i tokës urbane, menaxhimi i zonave urbane është një komponent kyç i çdo politike të zhvillimit të qëndrueshëm.

Autoritetet lokale dhe rajonale europiane kanë përgjegjësi të rëndësishme në fushën e planifikimit urban. Në veçanti, ata janë përgjegjës për zbatimin e suksesshëm në nivel lokal dhe rajonal të politikave të BE-së që ndikojnë në planifikimin hapësinor.

Megjithatë, bashkitë dhe rajonet e Europës përballen me sfida të ndryshme planifikimi (p.sh. menaxhimi i mbetjeve, shfrytëzimi i energjive të rinovueshme), të cilat mund të kenë një ndikim të madh në cilësinë e jetës së qytetarëve.

“Copernicus” mund t'i ndihmojë ata të përballen me këto sfida duke ofruar informacion mbi përdorimin e tokës dhe klasifikimin e mbulesës së tokës, rritjen urbane, zonat e gjelbra urbane, ishujt e nxehtësisë urbane, papërshkueshmërinë, etj.

“Copernicus” mund të ndihmojë gjithashtu në monitorimin e stabilitetit të infrastrukturave, vlerësimin e vendeve të reja të ndërtimit, vlerësimin e dendësisë së popullsisë etj.

Përdoruesit kryesorë të shërbimeve të “Copernicus” janë politikëbërësit dhe autoritetet publike që kanë nevojë për informacion për të zhvilluar legjislacionin dhe politikat mjedisore ose për të marrë vendime kritike në rast emergjence, të tilla si një fatkeqësi natyrore ose një krizë humanitare.

Bazuar në shërbimet e “Copernicus” dhe në të dhënat e mbledhura përmes “Sentinel” dhe misioneve kontribuuese, shumë shërbime me vlerë të shtuar mund të përshtaten për nevojat specifike publike ose tregtare, duke rezultuar në mundësi të reja biznesi.

Në dhjetor 2017, Komisioni European përfundoi një studim në shkallë të gjerë i cili analizoi përfitimet ekonomike, shoqërore dhe mjedisore të programit “Copernicus” në varësi të skenarëve të ndryshëm të evolucionit. Studimi u fokusua vetëm në Europë dhe mbuloi periudhën 2017 - 2035. Ai synonte t'i jepte një vlerë monetare të gjitha përfitimeve të krijuara nga programi “Copernicus” për përdoruesit e ndërmjetëm dhe përdoruesit fundorë, me objektivin përfundimtar për t'i ofruar BE-së dhe politikëbërësve kombëtarë një vlerësim të kthimit të mundshëm nga investimi. Për të shfaqur gjetjet e këtij studimi të fundit, Komisioni European publikoi një broshurë, një raport, si dhe një përmbledhje ekzekutive. Raporti i Tregut “Copernicus” dhe disa studime të mëparshme ekonomike kishin treguar tashmë potencialin e madh të programit për krijimin e vendeve të punës, inovacionin dhe rritjen.

Programi “Copernicus” koordinohet dhe menaxhohet nga Komisioni European. Zhvillimi i infrastrukturës së vëzhgimit kryhet nën kujdesin e Agjencisë Europiane të Hapësirës për komponentin hapësinor dhe të Agjencisë Europiane të Mjedisit dhe të Shteteve Anëtare për komponentin in situ.

Sindikata e Shëndetësisë: Komisioni nënshkruan kontratën e përbashkët të prokurimit me HIPRA për vaksinat kundër COVID-19

HERA, Autoriteti për Përgatitjen dhe Reagimin Shëndetësor i Komisionit European, ka nënshkruar një kontratë kornizë të përbashkët prokurimi me kompaninë HIPRA HUMAN HEALTH për furnizimin e vaksinës së tyre proteinike COVID-19. 14 shtete dhe vende anëtare po marrin pjesë në këtë prokurim të përbashkët, sipas të cilit ata mund të blejnë deri në 250 milionë doza. Duke qenë se numri i rasteve është sërish në rritje në Europë, kjo marrëveshje do ta bëjë të disponueshme me shpejtësi vaksinën HIPRA për vendet pjesëmarrëse, sapo kjo vaksinë të ketë marrë një vlerësim pozitiv nga Agjencia Europiane e Barnave.

Komisionerja për Shëndetin dhe Sigurinë Ushqimore, Stella Kyriakides, tha: “Me infeksionet COVID-19 në rritje në Europë, ne duhet të sigurojmë gatishmëri maksimale ndërsa kalojmë në muajt e vjeshtës dhe të dimrit. Vakina HIPRA shton edhe një mundësi tjetër për të plotësuar portofolin tonë të gjerë të vaksinave për shtetet tona anëtare dhe qytetarët. Rritja e vaksinimit dhe nxitja është thelbësore gjatë muajve të ardhshëm. Ne po punojmë pa u lodhur për t’u siguruar që të ketë vakina të disponueshme për të gjithë. Ky është Bashkimi ynë European i Shëndetit në veprim, duke

u përgatitur përpara dhe duke qenë gati për të vepruar.”

Kontrata e përbashkët e prokurimit me HIPRA plotëson një portofol tashmë të gjerë vaksinash të siguruar përmes Strategjisë së BE-së për vaksinat, duke përfshirë kontratat e nënshkruara tashmë me “AstraZeneca”, “Sanofi-GSK”, “Janssen Pharmaceutica NV”, “BioNtech-Pfizer”, “Moderna”, “Novavax” dhe “Valneva”. Rreth 4.2 miliardë

doza janë siguruar sipas Strategjisë së BE-së për vaksinat. Ky portofol i larmishëm vaksinash do të sigurojë që Europa të vazhdojë të jetë e përgatitur mirë për vaksinimin kundër COVID-19, duke përdorur vakina që janë provuar të jenë të sigurta dhe efektive. Vendet pjesëmarrëse mund të vendosin t’i dhurojnë vaksinat vendeve me të ardhura të ulëta dhe të mesme ose t’i ridrejtojnë ato në vende

të tjera europiane.

Vakina e proteinës rekombinante bivalente HIPRA, e cila aktualisht është në rishikim të vazhdueshëm nga Agjencia Europiane e Barnave, po zhvillohet si një dozë përforcuese në personat e imunizuar më parë 16 vjeç e lart. Vakina HIPRA ruhet në temperaturën e frigoriferit midis 2 dhe 8°C, duke lehtësuar ruajtjen dhe shpërndarjen në Europë dhe në mbarë botën.

Vakina e COVID-19 nga HIPRA është aktualisht në rishikim të vazhdueshëm nga Agjencia Europiane e Barnave (EMA). Nëse vakina merr një autorizim tregtimi, vendet pjesëmarrëse do të jenë në gjendje të blejnë vaksinën përmes kontratës kuadër në fuqi.

HERA është një shtyllë kyçe e Bashkimit European të Shëndetësisë dhe një aset themelor për të forcuar reagimin dhe gatishmërinë e BE-së ndaj emergjencave shëndetësore. HERA u krijua në shtator 2021 për të zëvendësuar zgjidhjet ad hoc për menaxhimin dhe reagimin ndaj pandemisë me një strukturë të përhershme me mjete dhe burime adekuate për të planifikuar veprimin e BE-së në rast emergjencash shëndetësore.

Marrëveshja e Përbashkët e Prokurimit të BE-së u ofron 36 vendeve pjesëmarrëse që së bashku të prokurorin kundërmasa mjekësore si një alternativë ose plotësuese për prokurimin në nivel kombëtar. Kontratat kuadër për terapinë e COVID-19 janë lidhur më parë me “Hoffmann-La Roche” dhe “GlaxoSmithKline Ltd” për blerjen e antitrapave monoklonale, si dhe me “Gilead” për blerjen e një antivirali. HERA vazhdon të punojë ngushtë me vendet pjesëmarrëse për të identifikuar dhe zbatuar prioritetet për prokurimin e përbashkët.

Indeksi i Ekonomisë dhe Shoqërisë Dixhitale 2022: Përparim i përgjithshëm, por aftësitë dixhitale, SME-të dhe rrjetet 5G mbeten prapa

Komisioni European publikoi rezultatet e Indeksit të Ekonomisë dhe Shoqërisë Dixhitale 2022 (DESI), i cili gjurmon progresin e bërë në vendet anëtare të BE-së në fushën dixhitale. Gjatë pandemisë Covid, Shtetet Anëtare kanë përparuar në përpjekjet e tyre për dixhitalizim, por ende luftojnë për të mbyllur boshllëqet në aftësitë dixhitale, transformimin dixhital të SME-ve dhe nxjerrjen e rrjeteve të avancuara 5G. Lehtësia e Rimëkëmbjes dhe Rezistencës, me rreth 127 miliardë euro të dedikuara për reformat dhe investimet në fushën dixhitale, ofron një mundësi të paprecedentë për të përshpejtuar transformimin dixhital, të cilin BE-ja dhe shtetet e saj anëtare nuk mund ta lejojnë ta humbasin.

Gjetjet tregojnë se ndërsa shumica e Shteteve Anëtare po bëjnë përparim në transformimin e tyre dixhital, adoptimi i teknologjive kryesore dixhitale nga bizneset, si Inteligjenca Artificiale (AI) dhe “Big Data”, mbetet i ulët. Përpjekjet duhet të rriten për të siguruar vendosjen e plotë të infrastrukturës së lidhjes (veçanërisht 5G) që kërkohet për shërbime dhe aplikacione shumë inovative. Aftësitë dixhitale janë një tjetër fushë e rëndësishme ku Shtetet Anëtare duhet të bëjnë përparim më të madh.

Zëvendësi-Presidentja Ekzekutive për një Europë të Përshtatshme për Epokën Dixhitale, Margrethe Vestager, tha: “Tranzicioni dixhital po përshpejtohet. Shumica e shteteve anëtare po përparojnë në ndërtimin e shoqërive dhe ekonomive dixhitale elastike. Që nga fillimi i pandemisë, ne kemi bërë përpjekje të konsiderueshme për të mbështetur Shtetet Anëtare në tranzicion. Qoftë përmes Planeve të Rimëkëmbjes dhe Rezistencës, Buxhetit të BE-së ose, së fundmi, edhe përmes Dialogut të Strukturuar mbi Arsimin dhe Aftësitë Dixhitale. Sepse ne duhet të shfrytëzojmë sa më shumë investimet dhe reformat e nevojshme për të përmbushur objektivat e Dekadës Dixhitale në vitin 2030. Kështu që ndryshimi duhet të ndodhë tashmë tani.”

Komisioneri për Tregun e Brendshëm, Thierry Breton, shtoi: “Ne po bëjmë përparim në BE drejt objektivave tona dixhitale dhe duhet të vazhdojmë përpjekjet tona për ta bërë BE-në një lider global në garën e teknologjisë. DESI tregon se ku duhet të forcojmë më tej punën tonë, për shembull në nxitjen e dixhitalizimit të industrisë sonë, duke përfshirë SME-të. Ne duhet të shtojmë përpjekjet për t’u siguruar që çdo SME, biznes dhe industri në BE të ketë zgjidhjet më të mira dixhitale në dispozicion të tyre dhe të kenë akses në një infrastrukturë të klasit botëror të lidhjes dixhitale.”

Propozimi i Komisionit mbi Rrugën drejt Dekadës Dixhitale, i rënë dakord nga Parlamenti European dhe Shtetet Anëtare të BE-së, do të lehtësojë një bashkëpunim më të thellë midis Shteteve Anëtare dhe BE-së për të avancuar në të gjitha dimensionet e mbuluar nga DESI. Ai siguron një kornizë për Shtetet Anëtare për të ndërmarrë angazhime të përbashkëta dhe për të krijuar projekte shumë-vendesh që do të përforcojnë forcën dhe qëndrueshmërinë e tyre kolektive në kontekstin global.

Finlanda, Danimarka, Holanda dhe Suedia mbeten kryesuesit e BE-së. Megjithatë, edhe ata përballen me boshllëqe në fushat kyçe: përvetësimi i teknologjive të avancuara dixhitale si AI dhe “Big Data”, mbetet nën 30% dhe shumë larg objektivit të Dekadës Dixhitale 2030 prej 75%; mungesat e përhapura të aftësive, të cilat po ngadalësojnë progresin

e përgjithshëm dhe po çojnë në përjashtimin dixhital.

Ekziston një trend i përgjithshëm pozitiv i konvergencës: BE-ja vazhdon të përmirësojë nivelin e saj të dixhitalizimit dhe shtetet anëtare që filluan nga nivelet më të ulëta po arrijnë gradualisht, duke u rritur me një ritëm më të shpejtë. Në veçanti, Italia, Polonia dhe Greqia kanë përmirësuar ndjeshëm rezultatet e tyre DESI gjatë pesë viteve të fundit, duke zbatuar investime të qëndrueshme me një fokus politik të përforcuar në dixhital, të mbështetur gjithashtu nga financimi europian.

Ndërsa mjetet dixhitale bëhen pjesë integrale e jetës së përditshme dhe pjesëmarrjes në shoqëri, njerëzit pa aftësi të përshtatshme dixhitale rrezikojnë të mbeten pas. Vetëm 54% e europianëve të moshës 16-74 vjeç kanë të paktën aftësi bazë dixhitale. Objektivi i Dekadës Dixhitale është të paktën 80% deri në vitin 2030. Përveç kësaj, edhe pse 500 000 specialistë TIK hynë në tregun e punës midis 2020 dhe 2021, 9 milionë specialistë të TIK-ut të BE-së janë shumë larg objektivit të BE-së prej 20 milionë specialistësh deri në vitin 2030 dhe nuk janë të mjaftueshme për të kapërcyer mungesat e aftësive që përballen aktualisht bizneset. Gjatë vitit 2020, më shumë se gjysma e ndërmarrjeve të BE-së (55%) raportuan vështirësi në plotësimin e vendeve vakante të specialistëve të TIK-ut. Këto mungesa paraqesin një pengesë të konsiderueshme për rimëkëmbjen dhe konkurrencën e ndërmarrjeve të BE-së. Mungesa e aftësive të specializuara po e pengon gjithashtu BE-në në përpjekjet e saj për të arritur objektivat e Marrëveshjes së Gjellbër. Prandaj kërkohen përpjekje masive për rikualifikimin dhe ngritjen e aftësive të fuqisë punëtore.

Për sa i përket përvetësimit të teknologjive kryesore, gjatë pandemisë Covid, bizneset kanë shtyrë përdorimin e zgjidhjeve dixhitale. Përdorimi i kompjuterit “cloud”, për shembull, arriti në 34%. Megjithatë, përdorimi i AI dhe “Big Data” nga biznesi qëndron vetëm në 8% dhe 14% respektivisht (objektivi 75% deri në vitin 2030). Këto teknologji kyçe sjellin një potencial të madh për përfitime të rëndësishme të inovacionit dhe efikasitetit, veçanërisht në mesin e SME-ve. Nga ana e tyre, vetëm 55% e SME-ve të BE-së kanë të paktën një nivel bazë në dixhitalizim (objektivi: të paktën 90% deri në vitin 2030), duke treguar se pothuajse gjysma e SME-ve nuk po i shfrytëzojnë mundësitë e krijuara nga dixhitali. Komisioni ka publikuar një anketë të ndërmarrjeve për ekonominë e të dhënave. Në vitin 2021, lidhja Gigabit u rrit më tej në Europë. Mbulimi i rrjeteve që lidhin ndërtesat me fibër arriti në 50% të familjeve, duke çuar mbulimin e përgjithshëm të rrjetit me kapacitet shumë të lartë fiks deri në 70% (100% objektivi deri në vitin 2030). Mbulimi 5G gjithashtu u rrit vitin e kaluar në 66% të zonave të populluara në BE. Megjithatë, caktimi i spektrit, një parakusht i rëndësishëm për nisjen komerciale të 5G, nuk është ende i plotë: vetëm 56% e totalit të spektrit të harmonizuar 5G është caktuar, në shumicën dërrmuese të Shteteve Anëtare (Estonia dhe Polonia bëjnë përjashtim). Për më tepër, disa nga shifrat shumë të larta të mbulimit mbështeten në ndarjen e spektrit të frekuencave 4G ose spektarit të brezit të ulët 5G, gjë që nuk lejon ende vendosjen e plotë të aplikacioneve të avancuara. Mbyllja e këtyre boshllëqeve është thelbësore për të çliruar potencialin e 5G dhe për të mundësuar shërbime të reja

me një vlerë të lartë ekonomike dhe shoqërore, të tilla si lëvizshmëria e lidhur dhe e automatizuar, prodhimi i avancuar, sistemet inteligjente të energjisë ose shëndeti elektronik. Komisioni ka publikuar gjithashtu sot studime mbi çmimet e brezit të gjerë celular dhe fiks në Europë në vitin 2021 dhe mbulimin me brez të gjerë në Europë.

Ofrimi online i shërbimeve kryesore publike është i përhapur në shumicën e shteteve anëtare të BE-së. Përpara prezantimit të një Identiteti Dixhital European dhe Portofolit, 25 Shtete Anëtare kanë të paktën një skemë eID në fuqi, por vetëm 18 prej tyre kanë një ose më shumë skema eID të njoftuara sipas Rregullores eIDAS, e cila është një mundësi kyçe për një kryqëzim dixhital të sigurt - transaksionet kufitare. Komisioni ka publikuar standardin e qeverisjes elektronike për vitin 2022.

BE-ja ka vënë në tryezë burime të rëndësishme për të mbështetur transformimin dixhital. 127 miliardë euro i dedikohen reformave dhe investimeve dixhitale në 25 planet kombëtare të rimëkëmbjes dhe qëndrueshmërisë që janë miratuar deri më tani nga Këshilli. Kjo është një mundësi e paprecedentë për të përshpejtuar dixhitalizimin, për të rritur qëndrueshmërinë e Unionit dhe për të reduktuar varësitë e jashtme si me reforma ashtu edhe me investime. Shtetet anëtare i kushtuan mesatarisht 26% të alokimit të tyre të Mjetit të Rimëkëmbjes dhe Rezistencës (RRF) për transformimin dixhital, mbi pragun e detyrueshëm prej 20%. Shtetet anëtare që zgjidhen të investojnë më shumë se 30% të shpërndarjes së tyre RRF në dixhital janë Austria, Gjermania, Luksemburgu, Irlanda dhe Lituania. Identifikimi dixhital si një prioritet kyç, ofrimi i mbështetjes politike dhe vendosja e një strategjie të qartë, politikave dhe investimet e fuqishme janë përbërës të domosdoshëm për të përshpejtuar rrugën drejt transformimit dixhital dhe për ta vendosur BE-në në rrugën e duhur për të arritur vizionin e përcaktuar me Dekadën Dixhitale.

Indeksi vjetor i ekonomisë dhe shoqërisë dixhitale mat progresin e Shteteve Anëtare të BE-së drejt një ekonomie dhe shoqërie dixhitale, në bazë të të dhënave të Eurostat-it dhe studimeve të specializuara dhe metodave të grumbullimit. DESI mbështet Shtetet Anëtare të BE-së duke identifikuar fushat prioritare që kërkojnë investime dhe veprim të synuar. DESI është gjithashtu mjeti kryesor kur bëhet fjalë për analizimin e aspekteve dixhitale në Semestrin European.

Ruga drejt Dekadës Dixhitale, e prezantuar në shtator 2021 dhe që pritet të hyjë në fuqi deri në fund të vitit, përcakton një mekanizëm të ri qeverisjeje në formën e një cikli bashkëpunimi midis institucioneve të BE-së dhe shteteve anëtare për të siguruar që ato së bashku arrijnë objektivat, objektivat dhe parimeve të Dekadës Dixhitale. Ai cakton monitorimin e objektivave të Dekadës Dixhitale tek DESI dhe për shkak të kësaj, treguesit DESI tani janë strukturuar rreth katër pikave kryesore të Compass Dixhital 2030.

Armët e bërthamore, fuqia e njerëzimit për të shkatërruar të kaluarën, të tashmen dhe të ardhmen, fuqia për të sjellë fundin e kohës

Rrezatimi Bërthamor
Lëshimi i rrezatimit është një fenomen unik për shpërthimet bërthamore. Ka disa lloje të rrezatimit të emetuar; këto lloje përfshijnë rrezatimin gama, neutron dhe jonizues dhe emetohen jo vetëm në momentin e shpërthimit (rrezatimi fillestar), por edhe për periudha të gjata kohore më pas (rrezatimi i mbetur).

Rrezatimi fillestar bërthamor
Rrezatimi fillestar bërthamor përkufizohet si rrezatimi që arrin në minutën e parë pas një shpërthimi, dhe është kryesisht rrezatim gama dhe rrezatim neutron.

Niveli i rrezatimit bërthamor fillestar zvogëlohet me shpejtësi me distancën nga topi i zjarrit deri në vendin ku mund të merret më pak se një roentgen pesë milje nga toka zero. Për më tepër, rrezatimi fillestar zgjat vetëm për aq kohë sa ndodh ndarja bërthamore në topin e zjarrit. Rrezatimi fillestar bërthamor përfaqëson rreth 3 për qind të energjisë totale në një shpërthim bërthamor.

Megjithëse njerëzit afër tokës zero mund të marrin doza vdekjeprurëse rrezatimi, ata vriten njëkohësisht nga vala e shpërthimit dhe pulsi termik. Në armët tipike bërthamore, vetëm një pjesë relativisht e vogël e vdekjeve dhe lëndimeve vijnë nga rrezatimi fillestar.

Rrezatimi bërthamor i mbetur
Rrezatimi i mbetur nga një shpërthim bërthamor është kryesisht nga rrjedhjet radioaktive. Ky rrezatim vjen nga mbeturinat e armëve, produktet e ndarjes dhe, në rastin e një shpërthimi në tokë, dheu i rrezatur.

Ekzistojnë mbi 300 produkte të ndryshme të ndarjes që mund të rezultojnë nga një reaksion i ndarjes. Shumë prej tyre janë radioaktive me gjysmë jetë të ndryshme. Disa janë shumë të shkurtra, d.m.th., fraksione të sekondës, ndërsa disa janë mjaft të gjata që materialet mund të jenë një rrezik për muaj ose vite. Mënyra e tyre kryesore e kalbjes është emetimi i grimcave beta dhe rrezatimit gama.

Efektet e rrezatimit të njerëzit
Disa pjesë të trupit ndikohen në mënyrë specifike nga ekspozimi ndaj llojeve të ndryshme të burimeve të rrezatimit. Disa faktorë janë të përfshirë në përcaktimin e efekteve të mundshme shëndetësore të ekspozimit ndaj rrezatimit. Kjo përfshin:

- Madhësinë e dozës (sasia e energjisë së depozituar në trup)
- Aftësinë e rrezatimit për të dëmtuar indet e njeriut
- Organet të cilat preken

Faktori më i rëndësishëm është sasia e dozës, sasia e energjisë së depozituar në të vërtetë në trupin tuaj. Sa më shumë energji të absorbohet nga qelizat, aq më i madh është dëmtimi biologjik. Fizikanët shëndetësorë i referohen sasisë së energjisë së përrthithur nga trupi si dozë e rrezatimit. Doza e absorbuar, sasia e energjisë së përrthithur për gram ind trupor, zakonisht matet në njësi të quajtura rad. Një njësi tjetër e rrezatimit është rem, ose ekuivalenti i rentgjenit tek njeriu. Për të kthyer rad në rem, numri i radëve shumëzohet me një numër që pasqyron potencialin për dëmtim të shkaktuar nga një lloj rrezatimi. Për rrezatimin beta, gama dhe rrezet X, ky numër është përgjithësisht një. Për disa neutrone, protone ose grimca alfa, numri është njëzet.

Efektet sipas dozës së përrthithjes
5-20: Efekte të mundshme të vonshme; dëmtime të mundshme kromozomale.

20-100: Reduktim i përkohshëm i rruezave të bardha të gjakut.

100-200: Sëmundje të lehta rrezatimi brenda pak orësh: të vjella, diarrie, lodhje; ulje e rezistencës ndaj infeksionit.

200-300: Efekte të rënda të sëmundjes nga rrezatimi si në 100-200 rem dhe hemorragji; ekspozimi është një dozë vdekjeprurëse për 10-35% të popullsisë pas 30 ditësh (LD 10-35/30).

300-400: Sëmundje të rënda nga rrezatimi; gjithashtu shkatërrimi i palcës dhe zorrëve; LD 50-70/30.

400-1000: Sëmundje akute, vdekje e hershme; LD 60-95/30.

1000-5000: Sëmundje akute, vdekje e hershme në ditë; LD 100/10.

Flokët
Humbja e flokëve shpejt dhe në grumbuj ndodh me ekspozimin ndaj rrezatimit në 200 rem ose më shumë.

Truri
Meqenëse qelizat e trurit nuk riprodhohen, ato nuk do të dëmtohen drejtpërdrejt nëse ekspozimi nuk është 5000 rem ose më shumë. Ashtu si zemra, rrezatimi vret qelizat nervore dhe enët e vogla të gjakut dhe mund të shkaktojë konvulsione dhe vdekje të menjëhershme.

Tiroidet
Disa pjesë të trupit janë më të prekura nga ekspozimi ndaj llojeve të ndryshme të burimeve të rrezatimit sesa të tjerat. Gjëndra tiroide është e ndjeshme ndaj jodit radioaktiv. Në sasi të mjaftueshme, jodi radioaktiv mund të shkatërrojë të gjithë ose një pjesë të tiroides. Marrja e jodit të kaliumit mund të zvogëlojë efektet e ekspozimit.

Sistemi i gjakut
Kur një person ekspozohet ndaj rreth 100 rem, numri i qelizave limfocitare të gjakut do të reduktohet, duke e bërë viktimën më të ndjeshme ndaj infeksionit. Kjo shpesh quhet sëmundje e butë e rrezatimit. Simptomat e hershme të sëmundjes nga rrezatimi imitojnë ato të gripit dhe mund të kalojnë pa u vënë re nëse nuk bëhet një bilanc i gjakut. Sipas të dhënave nga Hiroshima dhe Nagasaki, simptomat mund të vazhdojnë deri në 10 vjet dhe mund të kenë gjithashtu një rrezik afatgjatë për leucemi dhe limfomë.

Zemra
Ekspozimi intensiv ndaj materialit radioaktiv në 1 000 deri në 5 000 rem do të shkaktonte dëmtim të menjëhershëm në enët e vogla të gjakut dhe ndoshta do të shkaktonte drejtpërdrejt dështimin e zemrës dhe vdekjen.

Trakti gastrointestinal
Dëmtimi i rrezatimit në rreshtimin e traktit të zorrëve do të shkaktojë

të përziera, të vjella me gjak dhe diarrie. Kjo ndodh kur ekspozimi i viktimës është 200 rem ose më shumë. Rrezatimi do të fillojë të shkatërrojë qelizat në trup që ndahen me shpejtësi. Këto përfshijnë gjakun, traktin gastrointestinal, qelizat riprodhuese dhe të flokëve, dhe në fund dëmtojnë ADN-në e tyre dhe ARN-në e qelizave të mbijetuara.

Trakti riprodhues
Për shkak se qelizat e traktit riprodhues ndahen me shpejtësi, këto zona të trupit mund të dëmtohen në nivele rem deri në 200. Për një kohë të gjatë, disa viktimat të sëmundjes së rrezatimit do të bëhen sterile.

Efektet afatgjata te njerëzit
Shumë kohë pasi efektet akute të rrezatimit janë ulur, dëmtimi i rrezatimit vazhdon të prodhojë një gamë të gjerë problemesh fizike. Këto efekte, duke përfshirë leuceminë, kancerin dhe shumë të tjera, shfaqen dy, tre, madje edhe dhjetë vjet më vonë.

Çrregullime të gjakut
Sipas të dhënave japoneze, ka pasur një rritje të anemisë tek personat e ekspozuar ndaj bombës. Në disa raste, ulja e qelizave të bardha dhe të kuqe të gjakut zgjati deri në dhjetë vjet pas bombardimit.

Kataraktet
Pati një rritje të shkallës së kataraktit të të mbijetuarve në Hiroshima dhe Nagasaki, të cilët ishin pjesërisht të mbrojtur dhe pësuan humbje të pjesshme të flokëve.

Tumoret Malinje
I gjithë rrezatimi jonizues është cancerogjen, por disa lloje tumorësh gjenerohen më lehtë se të tjerët. Një lloj i përhapur është leucemia. Incidenca e kancerit midis të mbijetuarve të Hiroshima dhe Nagasaki është dukshëm më e madhe se ajo e popullatës së përgjithshme dhe një korrelacion i rëndësishëm midis nivelit të ekspozimit dhe shkallës së incidencës është raportuar për kancerin e tiroides, kancerin e gjirit, kancerin e mushkërive dhe kancerin e gjendrës së pështymës. Shpesh kalon një dekadë ose më shumë përpara se të shfaqen sëmundjet malinje të shkaktuara nga rrezatimi.

Keloidet
Duke filluar nga fillimi i vitit 1946, indet e mbresë që mbulonin djegiet e shëruara me sa duket filluan të fryhen dhe rriten në mënyrë jonormale. Grumbuj mishi të ngritur dhe të përdredhur, të quajtura keloidë, u gjetën në 50 deri në 60 për qind të atyre që ishin djegur nga ekspozimi i drejtpërdrejt ndaj rrezeve të nxehtësisë brenda 1.2 milje nga hipogendra. Keloidet besohet të jenë të lidhura me efektet e rrezatimit.

Mbetjet radioaktive
Mbetjet janë grimcat radioaktive që bien në tokë si rezultat i një shpërthimi bërthamor. Ai përbëhet nga mbeturinat e armëve, produktet e ndarjes dhe, në rastin e një shpërthimi në tokë, dheu i rrezatur. Grimcat e mbetjeve ndryshojnë në madhësi nga të mijtët e një milimetri në disa milimetra. Pjesa më e madhe e këtij materiali bie direkt poshtë afër tokës zero brenda disa minutave pas shpërthimit, por disa udhëtojnë lart në atmosferë. Ky material do të shpërndahet në tokë gjatë orëve, ditëve (dhe) muajve në vijim. Mbetjet përkufizohen nga dy lloje: pasojat e hershme, brenda 24 orëve të para pas një shpërthimi, ose pasojat e vonuara, që ndodhin ditë ose vite më vonë.

Pjesa më e madhe e rrezikut të rrezatimit nga shpërthimet bërthamore vjen nga radionuklidet jetëshkurtra të jashtme të trupit; këto përgjithësisht kufizohen në lokalitetin të drejtim të erës së pikës së shpërthimit të armës. Ky rrezik rrezatimi vjen nga fragmente të ndarjes radioaktive me gjysmë jetëgjatësi nga sekonda deri në disa muaj, dhe nga toka dhe materiale të tjera në afërsi të shpërthimit të bërë radioaktive nga fluksi intensiv i neutronit.

Shumica e grimcave asgjësohet shpejt. Megjithatë, përtej rrezes së shpërthimit të armëve shpërthyes do të kishte zona (pika të nxehta) ku të mbijetuarit nuk mund të hyjnë për shkak të ndotjes radioaktive nga izotopet radioaktive jetëgjatë si stroncium 90 ose cezium 137. Për të mbijetuarit e një lufte bërthamore, ky rrezik i zgjatur nga rrezatimi mund të përfaqësojë një kërcënim serioz për 1 deri në 5 vjet pas sulmit.

Parashikimet e sasisë dhe niveleve të rrjedhës radioaktive janë të vështira për shkak të disa faktorëve. Kjo përfshin; rendimentin dhe dizajnin e armës, lartësinë e shpërthimit, natyrën e sipërfaqes nën pikën e shpërthimit dhe kushtet meteorologjike, si drejtimi dhe shpejtësia e erës.

Një shpërthim ajri mund të prodhojë pasoja minimale nëse topi i zjarrit nuk prek tokën. Nga ana tjetër, një shpërthim bërthamor që ndodh në ose afër sipërfaqes së tokës mund të rezultojë në kontaminim të rëndë nga rrjedhjet radioaktive.

Grimcat e rënies
Shumë grimca që bien janë veçanërisht të rrezikshme biologjikisht. Disa nga elementët kryesorë radioaktivë janë si më poshtë:

- Strontium 90 është shumë jetëgjatë me një gjysmë jetëgjatësi prej 28 vjetësh. Është kimikisht i ngjashëm me kalciumin, duke bërë që ai të grumbullohet në kockat në rritje. Ky rrezatim mund të shkaktojë tumore, leucemi dhe anomalitë të tjera të gjakut.
- Jodi 131 ka një gjysmë jetë prej 8,1 ditësh. Gëlltitja e tij përqendrohet në gjendrën tiroide. Rrezatimi mund të shkatërrojë të

gjithë ose një pjesë të tiroides. Marrja e joditit të kaliumit mund të zvogëlojë efektet.

- Sasia e tritiumit të lëshuar ndryshon sipas modelit të bombës.

Ka një gjysmë jetë prej 12.3 vjetësh dhe mund të gëlltitet lehtësisht, pasi mund të zëvendësojë një hidrogjen në ujë. Rrezatimi beta mund të shkaktojë kancer të mushkërive.

- Cesium 137 ka një gjysmë jetë prej 30 vjetësh. Ai nuk paraqet një kërcënim aq të madh biologjik sa stroncium 90. Ai sillet ngjashëm me kaliumin dhe do të shpërndahet në mënyrë të barabartë në të gjithë trupin. Kjo mund të kontribuojë në rrezatim gonadal dhe dëmtim gjenetik.
- Kur një armë plutoniumi shpërthen, jo i gjithë plutoniumi shpërbëhet. Plutoniumi 239 ka një gjysmë jetë prej 24,400 vjetësh. Gëlltitja e më pak se 1 mikrogram plutonium, një njollë mezi e dukshme, është një rrezik serioz për shëndetin që shkakton formimin e tumoreve të kockave dhe mushkërive.

Studimi OTA
Zyra e Vlerësimit të Teknologjisë (1979) vlerësoi efektet e një sulmi bërthamor në shkallë të gjerë në objektivat ushtarake dhe ekonomike të SHBA-ve. Ky skenar supozon një sulm të drejtpërdrejtë në 250 qytete të SHBA-së, me një rendiment total prej 7 800 megatonësh. Efektet më të menjëhershme do të ishin humbja e miliona jetëve njerëzore, e shoqëruar me nivele të ngjashme të pakuptueshme lëndimesh dhe shkatërrimi fizik i një përqindjeje të lartë të kapacitetit ekonomik dhe industrial të SHBA-së. Gama e plotë e efekteve që rezultojnë nga disa mijëra koka raketash luftarake, shumica me rendiment prej një megatoni ose më shumë, që ndikojnë në ose afër qyteteve të SHBA-së mund të diskutohet vetëm në terma të pasigurisë dhe spekulimeve. Është vlerësuar se 100 milionë deri në 165 milionë njerëz do të vriteshin.

Megjithëse ky lloj sulmi është më pak i mundshëm sesa gjatë Luftës së Ftohtë, rreziku i një sulmi të kufizuar bërthamor nga një prej fuqive më të vogla bërthamore mbetet ende një mundësi.

Pulsi elektromagnetik
Pulsi elektromagnetik (EMP) është një valë elektromagnetike e ngjashme me valët e radios, e cila rezulton nga reaksionet dytësore që ndodhin kur rrezatimi gama bërthamor absorbohet në ajër ose tokë. Ai ndryshon nga valët e zakonshme të radios në dy mënyra të rëndësishme. Së pari, krijon fuqi shumë më të larta të fushës elektrike. Ndërsa një sinjal radio mund të prodhojë një të mijtën e një volt ose më pak në një antenë marrëse, një impuls EMP mund të prodhojë mijëra volt. Së dyti, është një puls i vetëm energjie që zhduket plotësisht në një pjesë të vogël të sekondës. Në këtë kuptim, është mjaft i ngjashëm me sinjalin elektrik nga rrufeja, por rritja e tensionit e pajtisë zakonisht njëqind herë më e shpejtë. Kjo do të thotë se shumica e sipërfaqeve të dizajnuara për të mbrojtur pajisjet elektrike nga rrufeja funksionojnë shumë ngadalë për të qenë efektive kundër EMP.

Nuk ka asnjë provë që EMP është një kërcënim fizik për njerëzit. Megjithatë, sistemet elektrike ose elektronike, veçanërisht ato të lidhura me tela të gjatë si linjat e energjisë ose antenat, mund të dëmtohen. Mund të ketë dëmtim aktual fizik të një komponenti elektrik ose një ndërprerje e përkohshme e funksionimit. Një sulmues mund të shpërthejë disa armë në lartësi të mëdha në një përpjekje për të shkatërruar ose dëmtuar sistemet e komunikimit dhe të energjisë elektrike. Mund të pritet që PMM do të shkaktonte përçarje masive për një periudhë të pacaktuar dhe do të shkaktonte dëme të mëdha ekonomike.

Shkatërrimi i Ozonit
Kur një armë bërthamore shpërthen në ajër, ajri përreth i nënshtrohet nxehtësisë së madhe, e ndjekur nga ftohja relativisht e shpejtë. Këto kushte janë ideale për prodhimin e sasive të jashtëzakonshme të oksideve nitrike. Këto okside transportohen në atmosferën e sipërme, ku zvogëlojnë përqendrimin e ozonit mbrojtës. Ozoni është i nevojshëm për të bllokuar rrezatimin e dëmshëm ultravjollcë që të arrijë në sipërfaqen e Tokës.

Oksidet nitrike të prodhuara nga armët mund të zvogëlojnë nivelet e ozonit në hemisferën veriore 30 deri në 70 për qind. Një varfërim i tillë mund të prodhojë ndryshime në klimën e Tokës dhe do të lejojë më shumë rrezatim ultravjollcë nga dielli përmes atmosferës në sipërfaqen e Tokës, ku mund të prodhojë djegie të rrezikshme dhe një sërë efektesh ekologjike potencialisht të rrezikshme.

Është vlerësuar se deri në 5000 ton oksid nitrik prodhohet për çdo megaton të fuqisë shpërthyes bërthamore.

Dimri bërthamor
Në vitin 1983, R.P. Turco, O.B. Toon, T.P. Ackerman, J.B. Pollack dhe Carl Sagan (i referuar si TTAPS) botuan një punim të titulluar “Pasojat Atmosferike Globale të Luftës Bërthamore” i cili është themeli mbi të cilin bazohet teoria bërthamore e dimrit.

Teoria thotë se shpërthimet bërthamore do të shkaktojnë stuhi zjarri mbi shumë qytete dhe pyje brenda rrezes. Nga këto zjarre do të dërgoheshin shtëllunga të mëdha tymi, blozë dhe pluhuri, të ngritura nga vetë ngrohja e tyre në lartësi të mëdha ku mund të lëviznin për javë të tëra përpara se të biheshin mbrapa ose të laheshin nga atmosfera në tokë. Disa qindra milionë tonë të këtij tymi dhe blozë do të shpërndaheshin nga erërat e forta nga perëndimi në lindje derisa të formonin një brez të njëtrajtshëm grimcash që rrethonin Hemisferën Veriore.

Këto re të trasha të zeza mund të bllokojnë, përveç një fraksioni të dritës së diellit, gjithçka, për një periudhë deri në disa javë. Kushtet e gjysmë-errësirës, ngricat vrasëse dhe temperaturat nën ngrirje, të kombinuara me doza të larta të rrezatimit nga rrezatimet bërthamore, do të ndërpresin fotosintezën e bimëve dhe kështu mund të shkatërrojnë pjesën më të madhe të bimësisë së Tokës dhe jetës së kafshëve. I ftohti ekstrem, nivelet e larta të rrezatimit dhe shkatërrimi i gjerë i infrastrukturës industriale, mjekësore dhe të transportit, së bashku me furnizimet ushqimore dhe të korrat, do të shkaktonin një numër të madh vdekjesh nga uria, ekspozimi dhe sëmundjet.

Nuk është e sigurt që një luftë bërthamore do të prodhonte një efekt dimëror bërthamor. Megjithatë, mbetet një mundësi dhe studimi i TTAPS arriti në përfundimin: “...mundësia e zhdukjes së homosapiensëve nuk mund të përjashtohet”.

TRADITA USHTARAKE NË HIMARË E PILUR DHE MAGJIA POLIFONIKE LABE

PROF. ASOC. DR. ZAHO GOLEMI

Ushtria në Himarë, një histori suksesi. Jo vetëm kujtime...

Himara, Piluri, malet Akrokeraune, mbarë bregdeti jonian, por dhe gjithë Labëria shquhen për traditë ushtarake dhe për këngë polifonike. Jo më kot Fan Noli i madh, poliedriku jonë i papërsëritshëm shprehej se: “A do urtë njerëzit të rrinë/Nën komandë të kesh ushtrinë./Në tabjate të kesh njerëzinë./Merre të gjithë Labërinë”..., por është alegoria e humori i hollë t’i vishen një poliedriku, mund e duhet të ketë edhe pak tepri sipas profesor Nasho Jorgaqit.

Tradita ushtarake e Himarës me 56 fshatra, e Labërisë vitale është provuar në kohë rreziku, kur me të nuk ia doli dot Sulltan Bajaziti II dhe u fali “Venomet” (1492), sepse nuk ia doli dot me ta. Në të gjitha luftërat e shqiptarëve shekujve kanë qenë stoikë me kapedanët e bregdetit në krye. Historia njeh operacionet e Cezarit kundër Pompeit dhe qëndrimin e vendasve, për zbarkimin tek Rrugët e Bardha, Këngët për kapedanët dhe këngët legjendë si “Vajza e valëve”, “Dallandyshe e vogëlo” të krijuara me mjeshtëri nga Neço Kristo Muka, një artist brilant i trevës së Bregdetit, që këndonte polifoninë edhe në Paris një shekull më parë. Në kujtesën e brezave ka ngelur çlirimi i bregdetit nga forcat partizane, përzënia e anglezëve dhe më tej më 1.1.1976 deri më 15.4.1996 ka funksionuar Brigada e 172 e Këmbësorisë (njëra nga 127 Brigadat që ka pasur vendi), që është drejtuar nga Polikron Lito, Maliq Vrekaj, Petraq Koçi, Zaho Golemi. Formacioni luftarak shtrihej në terrenin bregdetar në një brez mbrojtës rreth 60 km, nga gjiri i Gramës deri në Piqeras dhe në thellësi 7-8 kilometra deri në bregun e majtë të rrjedhjes së lumit Shushica. Brigjet e Jonit kanë njohur Bajronin, Ali Pashë Tepelenën, Neço Muka, Dhimitër Varfi, Petro Marko, Lefter Çipa e shumë të tjerë, luftëtarë dhe këngëtarë melodiozë gjer në madhësi, si vetë Joni i atyre brigjeve. Baza e nëndetëseve në Porto Palermo që u ankuroa aty më 1987 me strukturën e Brigadës së Nëndetëseve dhe që iu “dorëzuan” Pashalimanit. Pozicioni gjeografik i Himarës, historikisht i lakmuar, kontrollon lëvizjet detare të brigjeve Shqiptare të Jonit në të dyja krahët e Himarës. Kohët ndryshuan. Kënga mbeti. Prandaj ish-komandanti Maliq Vrekaj këndon: “Nga Borshi në Gramë, mes maleve dhe detit,/ shtrihej një brigadë, nder i republikës,/e stolisur zonjë, ishte vetë profeti,/ shkëmb si Mesimeri, shkëmb si mal i Çikës”. Edhe vetë Noli ka lënë amanet: “Kur të vdes përcillmëni me një këngë labe”, që flet qartë për individualitetin poetik të pleksur me një besim të patundur tek labërishtja që në Himarë, Pilur, Labëri, kënga labe çan qiejt. Prandaj këtë reportazh ia kushtojmë Festivalit Folklorik të Pilurit, që e mban gjallë këngën sikurse mban gjallë visaret më të shtrenjta të kombit shqiptar, sikurse mbante, ruante dhe arshivonte kujtesën historike të strukturave ushtarake të Brigadës së Këmbësorisë së Himarës të ngelur në këngë por të sjellë bukur në librin monografik “Kur thinjëm rininë”, si vështrim monografik “Brigada e Himarës, krenaria e Shqipërisë”. Në Labëri, dhe jo vetëm, kujtimet në këngë jetojnë po aq gjatë sa arkivat më speciale të shtetit. Prandaj këngë mbetet kryefjala e Pilurit të Këngës, këtij ballkoni të Himarës, të spikatur në gjithë bregdetin Jonian.

Labëria e lavdisë, historisë dhe sofrës së këngës polifonike

Labërinë nuk mund ta ndash nga disa tipare e karakteristika që e lidhin fort me historinë, luftërat për liri, me lavdinë dhe triumfin. E gjithë historia labe është e shkruar në këngë, këngë trimash, këngë dashurie, këngë atdhetarie, madhësi malesh, forcë e ashpërsi, legjenda, krenari e dinjitet, muzë të thellë poetike mesazhpërcjellëse, lirika të dashura magjepsëse. Që të gjitha të shoqëruara nga shumëzërësh lab me bukuri të veçantë, me muzikalitet mahnitës, me zëra që çajnë qiejt, me stile muzikore, “lapçe vëndçe”, himariotçe, piluriotçe, dukatase etj., me pak fjalë “fshat e zanat” në polifoni. Madhështia e natyrës, peizazhi, jetesa, karakteri i fortë dhe i vendosur, temperament burrëror, krenaria, tradita, dasmat, kuvendet, kapedanët e prijësit, betejet shekujve, të rënë në beteja, hallet e jetës kanë qenë shekujve objekt i krijimtarisë popullore labe të qëndisura në këngë, në këngët që u mbijetoi shekujve dhe u rrit, u kultivua, në këngë që rrugëtojnë nëpër shekuj. Labët e zhvilluan jetën artistike folklorike të veçuar, larg ndikimeve të kulturave të huaja sipas kushteve natyrore, sipas mënyrës së vet duke mbetur autentik në folklor, etnikisht të pastër, konsekuentë aristokratë nëpër shekuj, kulturë polifonike që nuk mundi ta cenojë dhe asimilojë kultura e pushtimeve që shkelën truallin arbëror. Pastërtia etnike e polifonisë labe mbeti stoike në kulturën muzikore popullore labe. Nga amatorizmi rinor kënga labërishte perfeksionohet në odat labe në mënyrë të tillë, që “pjekja” e zërave habiste edhe më profesionistët muzikorë e studiuesit modernë të folklorit e vlerave folklorike. “Shkolla polifonike” ishte e ngritur gjithmonë e çelur, në çdo fshat të Labërisë dhe mëkohej në ambientin familjar, në traditën e zakonet

në të gjithë Labërinë. Marrësi, kthyesi dhe hedhësi ishin profesionistë, që udhëhiqnin këngën labe, por edhe isoja e polifonisë ishte sinkron që mësohej në çdo oxhak të ndezur të Labërisë. Edhe në kohë gjëme e pushtimi prushi i labërishtes ngrohte dhe zgjonte shpresa e gëzime për jetën, për të ardhmen. Në gadishullin e Ball –kanit, kënga polifonike shfaqet si kulturë muzikore ekselente, karakteristikë për Labërinë dhe disa treva të tjera shqiptare, por edhe në disa popuj të Ballkanit e më gjerë. Në trevën e Labërisë, të shtrirjes sipas përcaktimit të Sami Frashërit, gjallon fuqishëm polifonia popullore, karakteristikë e trashëgueshme e brezave. Labërishtja jonë polifonike nuk ngjan me polifoninë e popujve të tjerë si sllovaqe, polakë, ukrainas, kaukazanë, baltikë, korsiakanë apo italianë. Profesor Eqrem Çabej që në rininë e tij në vitet ‘30-të e cilëson këngën labe si, “...përshtypja akustike e krahasueshme me tingujt e këmborëve e zileve...”. Shprehja tradicionale labe, “kënga vete zile”, provohej praktikisht me saçin që i vendosej një fije bari, që vibrimi harmonik e bënte labërishten, të shkonte “në vrimë të gjilpërës”, duke u testuar dhe merituar vend nderimi e respektimi në shoqërinë labe dhe përtej saj. Udhëtari që vjen nga ajri, toka dhe deti në brigjet joniane kur hedh vështrimin në Himarë, mbi të shikon një fshat të shenjtë sikur perëndia t’i ketë gjetur vend me mik. Me mal, me det, me ajër, me këngë, me bejte që dinë të ngacmojnë dhe duan të ngacmohen me romuze, me një pyll që përkëdhel tokën e rrallë të historisë dhe këngës në Pilurin e Bejkës së Bardhë, në Pilurin e lirisht të madh kombëtar Lefter Çipa, ...Çdokush do të ndalte shikimin për një çast mbi këtë “çati” mbi Himarën labe, në Pilurin e mirënjohur. Në ditët e festivalit folklorik “Bejka e bardhë”, e bën Pilurin të ngajë si një fron mbretërie, një sofër gjithmonë e shtruar e larminë e këngës labe. “Mirë se vini në Pilur”, përngjan joshës në sheshin kryesor të fshatit në një sipërfaqe të rrafshët në qendër në mes kreshtave të ashpra, ndërkohë që dy foto domethënëse të Lefter Çipës dhe Hyso Xhaferaj duket se na ftojnë në përjetësi kënge polifonike, si amanet i përhershëm i labërishtes.

Piluri, një mal me këngë dhe amaneti i Lefter Çipës

Piluri është një copëz e truallit të Labërisë, vendi ku si në çdo fshat lab u formësua dhe kristalizua ndërgjegjia artistike e banorëve që mbartën këngën polifonike si një ndër dëshmitë më elokuente të talentit popullor. Labërishtja është kulturë e labëve, është art i tyre i krijuar, interpretuar e përjetuar dikur në mjedisë të ngushta, familjare dhe që më vonë doli edhe në mjedisë të hapura si kulturë polifonike labe, që u shqua për dimensionin vital frymëzues. Piluri mbart një histori kënge dhe monumentin këngë e ngriti dhe e bëri edhe më të njohur Lefter Çipa, me akademizmin e vlerave folklorike, me interpretues që kanë arritur majat e zërave qiellorë. Polifonia shquhet për nervin kolektiv të interpretimit, ku sinkronizimi i zërave merr rëndësi parësore. Frymëzimi i polifonisë na bëri të marrim rrugën për në Pilur dhe të rrugëtonim përmes Lumit të Vlorës, që në fakt është veç një lumë kënge. Ne udhëtuam nëpërmjet një rruge tërësisht të re, e cila na nxori shpejt në bregdetin e kapedanëve të Qeparoit dhe prej andej në Pilurin e Bejkës së Bardhë që për dekada për nga vlerat e interpretimit është këngë epokale: “O duke tundur zbret nga mali,/Me shaminë lidhur te balli./Tundu moj bejkë e bardhë, tundu,/Natën me hënë, duku!./Bejkë e bardhë e borë e malit./Ti je ilaçi i çobanit./Kur mbush ujë te burimi,/Më dukesh si lule prilli./Natën-ë pa gdhirë mirë,/Do takohem me barinë./Bëj të flë, gjumi s’më

zë./Cula moj bie ëmbël-ë,/E dëgjoj e gëzon xhani,/I bie djalë çobani.” Piluri është në festë, Piluri është në këngë, Piluri është vetë kënga... -Rruga gjarpëronte nëpër luginë të veshur me gjelbërim deri mes malesh dhe me pllaja të larta të zhveshur për bagëtitë e banorëve të sertë të këngës labe. Pastaj vargu i makinave me flamuj kombëtar dhe flamuj të grupeve polifonike nga Kuçi zbrisnin në Qeparoin mahnitës. Përshkojnë një copëz bregu të Jonit, përbri kalasë së Ali Pashës dhe bazës së njohur ushtarake të Porto Palermos. Ngjitemi nga Kthesa e Himarës pranë gjirit të Lllamanit, ku zbritën anglezët në Luftën e Dytë Botërore, dhe mbijmë përmes ullishtesh e valandhësh në një fushë të bukur tejet të sheshtë në Vumlo (ish-repart ushtarak i Brigadës së 172 të Këmbësorisë të Himarës). Sipër saj ish-Vendkomanda e kohës së Luftës së Brigadës së Këmbësorisë të Bregdetit (lartësia 707 metra mbi nivel të detit). Kujtimet rrjedhin pasi kjo vendkomandë ka edhe histori këngësh në breza, kur në fakt duket sikur kënga labe luftarake është e aftë të mobilizojë dhe të hedhë në sulm një brigadë të tërë. Marrësi përngjan me një komandant lufte, kthyesi me një komisar serioz dhe hedhësi i labçes na përngjan me një shef shtabi, që vë në lëvizje gjithë shtabin, dhe e sinkronizon atë që është isoja e labçes. Nga Vumloja sërisht fillojmë ngjitjen për në Pilurin e festës së Bejkës së Bardhë. Përgatitja për sofrën e këngës ishte tejet serioze. Kostumet tradicionale labe dhe atmosfera e ndezur e bëjnë këngën polifonike më kumbuese. Duket se poetët e kanë ngjyer penën në kalhtërsitë e Jonit, prandaj edhe tekstet e këngeve përngjajnë si fjalë të kaltra shpirtërore.

Grupi polifonik “Papa Zhuli” i Fushëbardhës, ambicioz në këtë festival vjen për herë të parë me katër këngë. Janë të gjithë me moshë relativisht të re (nga 18 deri në 40 vjeç) që e përjetojnë emocionalisht festivalin. Në vendlindjen e të madhit Lefter Çipa serioziteti për këngën ishte i tillë se, Bardi i Polifonisë do ta vëzhgonte këtë herë nga qiejt festivalin që e kishte bekuar vetë, për t’i dhënë jetë fluturimit mahnitës polifonik në vendlindjen e tij. Ne shkonim me shpresë të bënim emër të mirë, pse jo të fitonim edhe çmim. Drejtori i festivalit Kristo Çipa ishte gjithmonë në lëvizje, mikpritës i gjithë polifonistëve, grupeve folklorike, ishte si të thuash hyzmetçiu i dasmës. Fakt është se “Kaonët” e Delvinës e ndezën flakë skenën, edhe pse era frynte si e “marrë” nuk mundi ta zbehte magjinë e këngës të natës së parë. Në cep të skenës Lefter Çipa që buzëqeshte nga një portret i spikatur. Ai kishte zbritur nga qielli të gëzonte bashkë me ne, ndërkohë që nga fotografia Hyso Xhaferaj gati sa nuk thoshte: “çani qiejt!” Mbese ishte amaneti që la “ylli që ndezi zjarre,/fosforinën shqiptare”, që ishte dhe refreni i këngës së grupit të Fushëbardhës kushtuar birit të Kallararit të Labërisë. Hyso Xhaferaj u kthye në oshitim nga gjithë kori që kishte mbushur sheshin “Lefter Çipa” të Pilurit. Para sysh na kaloi fëmijëria, festivalet folklorike të Gjirokastrës që prej kohës së “Bejkës së Bardhë”. Situatë emocionale gati e njëjtë, por kësaj here në lartësitë e Pilurit mbi det që këngën e përcillte jehonë nga mali dhe deti. Dikur në Gjirokastër 26 rrethe të Festivalin Folklorik Gjirokastër, 26 grupe në Festivalin Folklorik Pilur. Juria vlerësonte këngët e reja sepse ato që ishin të kënduara e kishin marrë vlerësimin popullor dhe juria i shoqëronte vetë duke kënduar. Kriteret strikte të festivalit synonin krijime të reja, interpretime të reja, këngëtarë të të gjitha moshave, vlera e interpretimit, pse jo edhe e gjestikulacionit dhe bukurisë në sinkron të këngës, kur ajo kishte mesazhe të fuqishme të përcjelljes tek publiku dhe mbi të gjitha harmonizimi në tërësi i këngës, që vit pas viti e bën gjithmonë e më profesioniste labërishten të mbështetur fuqishëm në traditë pa shtuar e devijuar në këngën e traditës.

Kronika historike e këtij fshati nuk flet vetëm për poshtë a lartë për pesë a gjashtë fise por për dhjetëra oxhakë-fise me vlerë si Tavajt, Qesaraj, Gjinaj, Dedlagaj, Gjikkëdhimaj, Krekaj, Kokaj, Gjonaj, Gjimashaj, Kacaj, Prifti, Çipa, Mërkuri, Bala, e shumë të tjerë. Pilurjotët e kanë prejardhjen nga fshati i vjetër në verilindje të fshatit të sotëm, Pilur. Nga fshati i vjetër janë larguar rreth vitit 1650. Pilurjotët fillimisht shkuan në Kastanë por shpejt u larguan prej andej dhe u vendosën në fshatin aktual Pilur, ku jetojnë pothuaj për katër shekuj. Sikundër kanë lëvizur shqiptarët në katër vilajetet, flitet edhe për të ardhur, por dhe të ikur nga Mirdita, Dukagjini, Shala, treva të tjera shqiptare, por e rëndësishme është se të ardhur apo të larguar polifoninë labe e kanë mbajtur gjithmonë të gjallë e vitale.

Festivali i “Bejkës” drejt konsolidimit të përvitshëm

Idea e festivalit u materializua që prej tre vjetësh dhe synon të kthehet në traditë, pse jo edhe të shtrihet në fshatra të tjera duke përhapur magjinë e këngës sikurse ndodhi këtë herë që pas konkurrimit në Pilur, performanca labe ndali edhe në Nivice të Kurveleshit dhe këtë e mundësonte pikërisht rruga e re e asfaltuar që bashkon kryq e tërthor gjithë Labërinë. Të preokupuar për ta ngritur “stekën” e festivalit janë Drejtori i festivalit Kristo Çipa, kryetari i Unionit të Gazetarëve të Shqipërisë Aleksandër Lefter Çipa, kryeplaku Dritan Bala e dhjetëra të tjerë që kanë organizuar hapjen e mbi 50 shtëpive, ndërkohë që gjallëria e verës bën që fshati të ketë mbi 300 banorë, pasi fëmijët kthehen për muajt e verës për pushime por dhe për mallin për vendlindjes. Drejtori i festivalit Kristo Çipa, i kudogjendur është falënderuesi zyrtar për gjithë pjesëmarrësit në edicion e tretë, ku nga gjithë treva labe kishin ardhur

Mbledhja e Mukjes u mbajt prej datës 1-3 gusht 1943. Aty morën pjesë 12 përfaqësues të Frontit Nacionalçlirimtar dhe 12 përfaqësues të Ballit Kombëtar. Pas shumë diskutimesh dhe lëshimesh të dyanshme, u arrit marrëveshja për luftë të përbashkët dhe të menjëhershme kundër pushtuesit, përkrah aleatëve të mëdhenj. Gjithashtu, u krijua edhe Komiteti për Shpëtimin e Shqipërisë si një organ i përbashkët i drejtimit të luftës që përbëhej nga 6 përfaqësues nga secila palë. Në programin e Komitetit për Shpëtimin e Shqipërisë parashikohej jo vetëm lufta për një Shqipëri të pavarur e të lirë, por edhe lufta për një Shqipëri etnike. Kjo kërkesë dhe marrëveshja për bashkëpunim me Ballin Kombëtar nuk u pëlqeu të dërguarve jugosllavë dhe Enver Hoxhës, që zbatonte këshillat e tyre. Prandaj, marrëveshja e Mukjes nuk u pranua nga Partia Komuniste e Shqipërisë. Ky qëndrim i Partisë Komuniste i përçau shqiptarët dhe i nxitu luftën kundër njëri-tjetrit.

Aty morën pjesë 12 përfaqësues të Frontit Nacionalçlirimtar dhe 12 përfaqësues të Ballit Kombëtar.

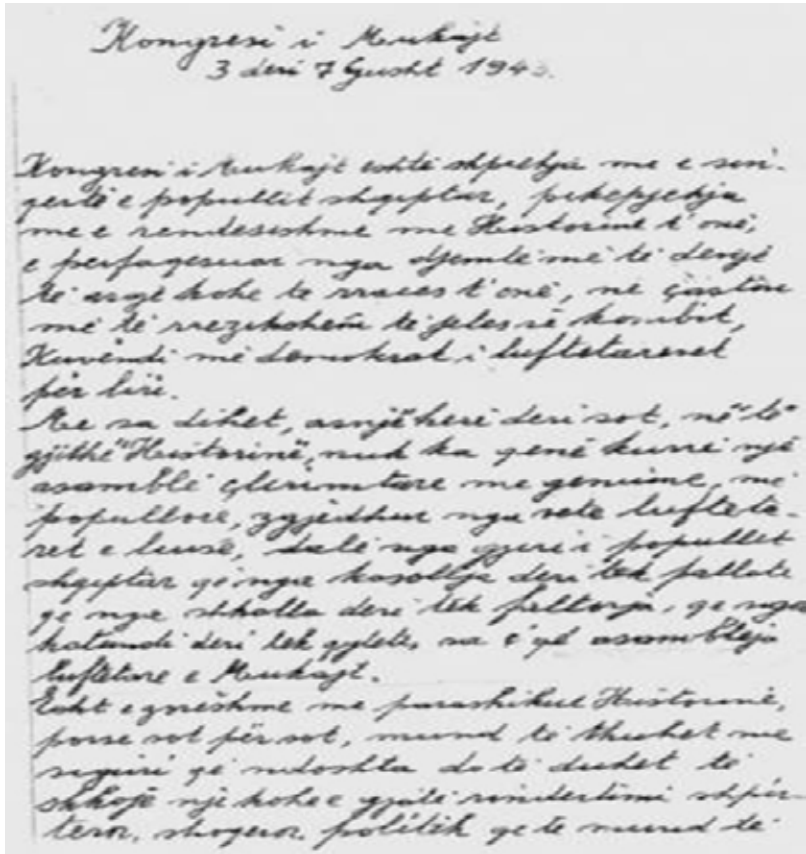
Pas shumë diskutimesh dhe lëshimesh të dyanshme, u arrit marrëveshja për luftë të përbashkët dhe të menjëhershme kudër pushtuesit përkrah aleatëve të mëdhenj. Gjithashtu, u krijua edhe Komiteti për Shpëtimin e Shqipërisë si një organ i përbashkët i drejtimit të luftës që përbëhej nga 6 përfaqësues nga secila palë.

Në programin e Komitetit për Shpëtimin e Shqipërisë parashikohej, jo vetëm lufta për një Shqipëri të pavarur e të lirë, por edhe lufta për një Shqipëri etnike. Marrëveshja e Mukjes u nënshkrua më 2 gusht 1943, në fshatin shqiptar të Mukjes midis Ballit Kombëtar dhe Partisë Komuniste të Shqipërisë për të bashkërenduar rezistencën shqiptare në Luftën e Dytë Botërore dhe për t’u përgatitur për të ardhmen e Shqipërisë Etnike.

Marrëveshja themeloi një Komitet të Shpëtimit Kombëtar i cili duhet të merrte drejtimin e lëvizjes së rezistencës shqiptare. Nga ana e komunistëve shqiptarë, marrëveshja u nënshkrua nga Ymer Dishnica, një anëtar i Byrosë Politike të Komitetit Qendror të Partisë Komuniste të Shqipërisë.

Një mosmarrëveshje u ngrit në lidhje

79 vjet nga Konferenca e Mukjes

me statusin e Kosovës, ku u arrit një kompromis, ku çështja e Kosovës të vendosej në një referendum të popullit të saj në fund të luftës.

Në këtë moment kritik bashkëpunimin e kërkonin të gjithë shqiptarët e ndershëm e patriotë. Bashkimi ishte bërë nevojë e vullnet i një kombi. Në mos në Mukje, diku tjetër do të kryhej ky akt madhor, i mbar-sur në kohë. Duhej një luftë e përbashkët antifashiste.

Situata ndërkombëtare në verën e vitit

1943 ishte më e favorshme. Koalicioni i madh antifashist po përparonte në luftën kundër nazi-fashizmit. Misionet aleate britanike kishin ardhur në Shqipëri dhe kishin kontaktuar si me Nacionalçlirim-taren, ashtu edhe me Ballin Kombëtar, kërkonin bashkëpunimin mes tyre në luftë kundër ushtrive të Boshtit dhe e mbështetnin atë.

Të dyja grupimet kryesore të rezistencës antifashiste: organizata e Ballit Kombëtar dhe Këshilli i Përgjithshëm NÇ, e

konsideronin okupatorin si armik, shkelës së sovranitetit dhe të pavarësisë së Shqipërisë dhe si i tillë ai duhej luftuar.

Zgjidhja e çështjes sonë kombëtare, doli si problem jetësor i kombit shqiptar, sidomos gjatë Luftës së Dytë, kur ishte bërë de fakto bashkimi i një pjese të mirë të trevave të Shqipërisë Verilindore me shtetin amë. Kërkesa për vetëvendosjen e popullit të Kosovës sipas parimit të Kartës së Atlantikut u bë shprehje e vullnetit gjithë kombëtar, gjë që impononte e kapërcente edhe mospajtimet politike të grupeve kryesore të rezistencës. Edhe përfaqësuesit e Këshillit të Përgjithshëm NÇL, në Mukje, megjithëse nuk e kishin në programin e tyre Shqipërinë etnike, për arsyet që tashmë dihen, nuk dolën kundër dëshirës e vullnetit gjithë-shqiptar për një Shqipëri të bashkuar etnike dhe më në fund e pranuan këtë opsion. Në një letër të Miladin Popoviçit drejtuar Titos, në prag të Konferencës së Mukjes shkruhet ndër të tjera: “E tanë Shqipënia asht e okupueme prej këtij problemi”.

Për këto arsye, marrëveshja e bashkëpunimi gjithë-shqiptar ishin plotësisht të mundshme.

Mukja po trokiste në dyert e historisë

shqiptare, se e kërkonte koha.

U bënë mjaft takime e konsultime paraprake ndërmjet eksponentëve kryesorë të të dy organizatave, por elementët kryesorë bashkues ishin Abaz Kupi nga Nacionalçlirimtarja dhe Ihsan Toptani nga nacionalistët. Në proklamatën e datës 3 gusht 1943, Komiteti për Shpëtimin e Shqipërisë, paraqiti këtë program:

1. Luftë të përbashkët dhe të menjëhershme përbri Aleatëve të mëdhenj Anglisë, SHBA dhe Bashkimit Sovjetik si edhe të popujve të shtypur kundra pushtuesit barbar, me divizion rilindase “Ja vdekje, ja liri”

2. Luftë për një Shqipëri të Pavarme, luftë për zbatimin e parimit të njoftun botërisht e të garantuara nga Karta Atlantike e vetëvendosjes së popujve, për një Shqipëri etnike. Luftë për një Shqipëri të lirë, demokratike e popullore.

Komiteti për shpëtimin e Shqipënisë do të vazhdojë luftën tue udhëhequn popullin shqiptar në rrugën e sakrificës dhe të nderit deri në formimin e një qeverie provizore.

“Forma e regjimit do të caktohet prej vetë popullit me anën e një Asambleje kushtetuese të zgjedhur me sufragh universal direkt.”

mbi 300 këngëtarë dhe krijues të apasionuar të labërishtes. Sup-bashkuar në qendër të Pilurit rreth rapit degë-rëndë mbi 300 vjeçar, nuk gjen shumë hapësira boshe. Edhe grupi “Shota” i Kosovës martire i bën nder festivalit, sikurse Ansambli Shtetëror i Këngëve dhe Valleve Popullore, që i bën nder festivalit me një performancë që meritoi shumë duartrokitje. Që prej lartësive të Pilurit duket qartë se edhe ruga Himarë-Potam e deri në Pilur ka marrë një gjallëri mbresëlënëse, sepse nuk janë parë asnjëherë kaq shumë makina që gjarpërojnë deri këtu lart në Pilurin e këngës. Edicioni i tretë i Festivalit “Bejkë e Bardhë” solli më 3 deri më 5 qershor 2022 në Pilur qindra artistë e turistë, përshëndetën festivalin grupe e asamble nga jashtë kufijve shtetëror, nga Kosova, emigracioni e diaspora. Ndërsa për infrastrukturën skenike, përkujdesja teknike e dekorit, fonisë dhe promovimit të festivalit është në rrugëtimit të mbarë. Këngët e vjetra u kombinuan me këngë me tekste të reja me vlerë dhe me mesazhe të rëndësishme që u përcollën për publikun. Qendra pilurjote e Bejkës së Bardhë, po fiton qytetarinë si këngë vençe labçe shqiptare. Fakt është se Vasillo Lapa Koka marrësja e famshme e “Bejka e bardhë” e bërë njësh, e trupëzuar në atë simfoni lirike pilurjote me kthyesin e talentuar të këngës pilurjote Qiriako Bala, hedhësen Athina Bala të shoqëruar me avazet baritore të dyjares së Margarit Kongjinit e fyellit të Milto Gjicalit e Arqile Lapës, një trio instrumentistësh popullore mahnitëse, që e bënin skenën e festivalit të mbante frymën dhe që i kanë dhënë emër e vlerë Pilurit si kryefjalë kënge për mbarë Bregdetin dhe me vend nderi për Labërinë. Këtu e kanë rrënjën përveç “Bejkës së bardhë” edhe interpretimet e këngëve si: “Naim Shqipëria”, “Njëzetetënmijë yje”, “Kënga e Natës së Pashkës”, “Lule e verdhë e bar” i njomë”, “Shko, moj, shko, kuacë e kuqe”, “Sorkadhe me rremba shkruar”, “Cula e Labërisë”, “Telave zgjigë këndojnë”, “O bo, bo ç’qënka sevdaya”, “Vesha mjegullën e hollë”, “Sofia, vetull stuhia”, etj., një fond i tërë i artë këngës polifonike labe.

Poetë, vjershëtorë, rapsodë, këngëtarë virtuozë, si bleta plot ngarkuar me këngë

Labëria i ka me shumicë poetët, prandaj edhe Dritëro Agolli, më 1978, thoshte, “Labët janë të gjithë poetë dhe këngëtarë”. Ndërkohë që korifentjë e Labërisë që kanë bërë epokë i prin Lefter Çipa (Pilur, Himarë), Kujtim Mici (Tërbaç, Vlorë), Muhamet Tartari (Vranisht, Pilur), Feti Brahimi (Lapardha, Vlorë), Teno Lona (Fterrë, Sarandë), Tomorr Lelo (Smokthinë, Vlorë), Halil Bello (Fushëbardhë - Gjirokastrë), Sejmen Gjokoli (Zhulat-Gjirokastrë), Mufit Çeli (Medar-Gjirokastrë), Pelivan Barjami (Vlorë), Shkëlqim Guçe (Picar-Gjirokastrë), Dule Havari (Dukat, Vlorë), Hamdi Pulo (Tragjas, Vlorë), Zaho Balili (Rexhin, Tepelenë), Maliq Lila (Dukaj -Tepelenë), Pajtim Graçi (Kolonjë), Nexhip Onjea (Fushëbardhë - Gjirokastrë), Kristo Çipa (Pilur), Albert Habazaj (Tërbaç), Zaho Balili, Nertesi Asllani, Dule Havari, e shumë të tjerë, një listë që nuk do të mbarojë kurrë, sepse i tillë është deti i krijimtarisë së këngës labe. Edhe ata që nuk janë në jetë fizikisht janë të pavdekshëm dhe jetojnë me të gjallët, jetojnë me këngët e tyre në Labëri dhe në të gjithë shqiptarinë, brenda hapësirës shqiptare dhe në diasporë, kudo ku këndohet e shijohet labçja. Kënga e Fushëbardhës ishte tejet e spikatur: “Vijnë bijtë e Papa Zhulit” erdhi me një paraqitje spektakolare, kënduar nga Sefer Hajdin Muho, Astrit Hajdin Muho, Hoshio Onjea, Xhire Onjea, Trifon Mersin Golemi, Elton Muxhai, Klaudio Onjea, Hetem Tefa, Alvaro Nora. Të gjithë të zgjedhur me dorë, por “Barku i Shën mërisë” në Fushëbardhë ka me shumicë virtuozë që

e kanë profesion këngën. “Ylli që ndeze me zjarre./fosforinën shqiptëtare” ishte refreni i këngës “Mbete degë trëndafili”, kushtuar këngëtarit virtuoz të këngës polifonike Hyso Balil Xhaferaj, i cili u nda nga jeta para katër muajsh: “Jetoftë me yjet/Si pëllumb i bardhë mbi retë,/dërgon urata me diell./..në tokë u shua një jetë./por u ndez një yll në qiell..”. Radio, televizione, gazeta e portale përcollën këtë eveniment kombëtar të polifonisë labe... Ndërkohë që Piluri dhe mbarë bregdeti jonian përcillte këngën polifonike “Vijnë bijtë e Papa Zhulit”, të grupit polifonik “Fushëbardha”, që çeli siparin e konkurrimit në festivalin “Netët e Bejkës së Bardhë” në Pilur, ku u nderua me çmimin e dytë midis 26 grupeve pjesëmarrëse. Poeti Nexhip Resul Onjea e kishte gdhendur enkas në mënyrë të posaçme këtë këngë: “Në vendlindjen e poetit,/ku malet mbi valë rrinë./shtruar në sofrën e mbretit,/Fushëbardha ngre dollinë./Ref: Vijnë bijtë e Papa Zhulit./me firmë e vulë të Kanunit/Bejkë’ e bardhë ngrihet në këmbë./e ndez qjellin me zjarre./vjen e na futet në këngë./kënga bëhet zonjë e madhe./Ref: Bilbilat mbulojnë vëndë./thëllëzat zihen në valle./Si dritë ylberi në vargje./ngrihet Naim Shqipëria./çelin lule këto pragje./po vjen Lefter bukuria./Ref: Nuk thahet brumi në magje/ndizet këngë Labëria./Pilur o kështjellë e këngës./na mblodhe bletë në zgjua./i hape portat e zëmrës./ndaj këngën ta kemi hua./Ref: Kënga në kala të këngës./trjedh e gurgullon si krua./ku foshnja në gjë të mëmës./rritet me këngët e tua”. Ndërkohë kur ka këngëtarë ustallarë deri në palcë si Sefer Hajdin Muho kënga bëhet edhe më e bukur. Kjo këngë shpërthyes shpërmdau furishëm erë filladi dashurie, malli dhe amaneti në kështjellën e sofrës së këngës piluriote. E bukuria në Pilur ishte se nga “stogonet” më të thella të shekujve, por dhe nga pluhuri i kohës u nxorën thesare të diamante që shkëlqyen në skenën e isopolifonisë pilurjote, ku lëvruesit e kulturës popullore labe sollën lëndinë të begatë folklorike si dhe shpirtin e paepur të labit përballë çdo rrebeshi të kohërave. Pjesëmarrja masive nga bashkia Himarë, Vlorë, Selenicë, Mallakastër, Memaliaj, Tepelenë, bashkia Gjirokastrë me Lunxhërinë, Fushëbardhën dhe grupin “Argjiro”, “Kaonët” e Delvinës dhe Grupin e Sarandës, “Zëri i traditës” nga Patra e Greqisë, aktori i madh Bujar Asqeriu, “Nderi i kombit”, bënë që në manifestimin kulturor tradicional të polifonisë në Pilur të realizonin publikisht amanetin e Lefter Çipës, Qirjako Balës, Vangel Gjicalit, Sofio Gërdhuqit, Foto Mërkurit si dhe mikut të Pilurit disa herë pjesëtarë të grupit të Pilurit, Hyso Xhaferaj nga Kallarati.

Juria e zhytur në detin e këngës labe

Mes personalitetesh dashamirës të labërishtes ishin artistë, miq të Lefter Çipës dhe Kristo Çipës, miq e dashamirës të polifonisë, Pilurit dhe të mbarë Labërisë. Deti i këngës së pafund dhe këngëtarë të spikatur u ngjiten në skenën e festivalit me mantelin e profesionistëve, me kostumet tradicionale një kulturë e dallueshme nga trevat e tjera, xhamadanqëndisur me zbukurime të përcjellë brezave. Grupet polifonike të Vlorës, Gjirokastrës, Tepelenës me veshjet dalluese po mbërrijnë nga çdo zonë labe, secili fshat ka polifoninë, marrësit, kthyesit e hedhësit, kanë ison unike të tipizuar me kolorit të pasur. Të gjithë bashkë për festën e Pilurit. Angazhim serioz kishte edhe juria e festivalit e përzgjedhur me figura mjaft të rëndësishme të poezisë, këngëtarë, aktorë, regjisorë, njerëz të shquar të artit dhe kulturës shqiptare. Në poltronin e Jurisë nuk ishin zgjedhur por ishin përzgjedhur Nexhip Onjea-kryetar, Bujar Asqeriu “Nderi i Kombit”, Vasillo Lapa Koka marrësja e këngës së famshme, “Bejkë e bardhë”, Ermioni Mërkuri dhe Spiro Çakalli, profesionistë dhe seriozë në vlerësime. Juria ka mundësi që të vëzhgojë gjithçka ndodh në një fshat festival

kënge polifonike. Për Lefterin e Pilurit kanë ardhur miq të largët nga Suhareka e Rrafshi i Dukagjinit, artistë e deputetë, gazetarë e operatorë televizivë, nga Radio Tirana, nga televizionet e vendit, gazetarë të gazetave të përditshme shqiptare, por edhe nga portalet që dalëngadalë po iu zënë vendin gazetave si lajmëtarë të lajmit të fundit, të çdo minute që transmetojnë lajme në kohë reale në 24 orë të ditës dhe natës. Në fund të festivalit “Bejkë e bardhë”, juria me seriozitetin që i karakterizonte shpalli tre fituesit kryesore: çmimi i parë, Lefter Çipa dhe grupi i Bolenës. Çmimi i dytë: Maliq Lila dhe grupi i Fushëbardhës. Çmimi i tretë: Feti Brahimi dhe grupi i fshatit Vajzë; ndërsa çmimi special: Haxhi Dalipi dhe grupi i Romësit. Të gjithë të kënaqur dhe me ambicie për më shumë dhe më mirë në të ardhmen.

“Mirë ardhshi sërish në kalanë e madhe të këngës labe në Pilur!”

Shkuam dhe u kthym me këngë, me mbresa të jashtëzakonshme, me premtimin e rikthimin të përvitshëm në festivalin e përvitshëm të “Bejkës së Bardhë”. Ndërkohë që promovimi i librit të Kristo Çipës “Mjeshtëri i Madh”, që erdhi në këtë festival edhe me librin me poezi: “Ku ta lidh ëndrrën”, ishte qershia mbi tortë në këtë dasmë të këngës polifonike në Pilur. Këtë promovim e shoqëroi deri në fund edhe grupi polifonik i fshatit Vajzë, i fshatit të poetit kombëtar Ali Asllani, grup i cili drejtohej nga i mirënjohuri personalitet i Labërisë Irfan Birbilaj. Fakt është se autori Kristo Çipa u këndon shumë këngëve, por ne ndalëm në njërën prej tyre, kur i këndon “Shqiponjës”, zogut krenar, të flamurit tonë nëpër shekuj flamurit mi-jërvajçar, kërkon që kjo botë e trazuar: “...mos të ketë frikë nga simbolet me Shqiponjë, pasi sa të jetë toka: “trupin do kërkojë koka”. Kështu që copëtimi i trojeve shqiptare nga 165 mijë km katror, në 95 mijë dhe pas viteve 1878, 1913, 1920,1946 ngeli në 28748 km katror. Shqiptarët në fakt nuk kërkojnë asgjë më tepër përveç atyre, që caktoi Kuvendi i Vlorës së Ismail Qemal Bej Vlorës, më 28 Nëntor 1912, një Shqipëri Natyrale, në kufijtë që ua kanë lënë trashëgim të parët. Të depërtosh në librin e Kristo Çipës do të thotë të zbulosh historinë e dhimbshme të shqiptarëve përmes vargut: “Furtuna zgjoi Evropën,/Nuk rron dot trupi pa kokën”. Dhe më tej mrekullohesh nga “Mos lini të thahen degët”, “Ku luftuan të parët tanë”, “Kur zgjohet Fëmijëria”, “Nuk u tret gjuhë e bekuar”, etj. Ky zë vjen nga Kristo Çipa, një burrë lab i bregdetit të Jonit, që i bën nder jo vetëm Pilurit, Himarës dhe bregdetit të Jonit, por edhe festivalit folklorik, artit dhe kulturës polifonike labe. Dikush në zbritje thotë se, “është e vështirë rruga për në Pilur, por edhe shton, “e papërsëritshme kënaqësia”. Dhe këtë kënaqësi e përbushi më së miri performanca cilësore e Festivalit Folklorik “Bejka e Bardhë”, dhe veprimtaritë promovuese të librave. Jo vetëm festivalistët por dhe vizitorë e turistë qenë të shumtë. Fotografonin me celular, fiksojnë me video momente magjepsëse të këngëve. Ndërkohë sjellim në vëmendje se rruga lidhëse me aksin Kuç-Qeparo pas zgjerimit e asfaltimit e bën gjithnjë e më të shkurtër, por edhe më të afërshëm Pilurin e këngës. Ne dhe gjithë pjesëmarrësit marrin me vete kujtime, zbresim me muzikën e folklorit lab si pasuri e jashtëzakonshme botërore, e trashëgimisë shpirtërore të shpallur më 25.11.2005. “Kryevepër e trashëgimisë gojore të njerëzimit”, e mbrojtur nga UNESCO. Edhe gjiri poshtë i Himarës së bukurive duket se na thotë, para kësajve tanë: “Mirë ardhshi sërish në sofrën e këngës”, në Pilurin e këngës, të besës dhe të humorit.

Mbi datat, procedurat dhe dokumentacionin e aplikimit, konkurrimit dhe regjistrimit për pranim në ciklin e parë të studimeve, programi Bachelor, në tre degët: 1. Shkenca Ushta-rake; 2. Teknologji Informacioni në Fushën e Mbrojtjes; 3. Navigim dhe Komandim Detar në Fushën e Mbrojtjes, për vitin akademik 2022-2023.

Njoftojmë të gjithë të interesuarit se Akademia e Forcave të Armatosura (Fakulteti i Mbrojtjes dhe Sigurisë) hap regjistrimet për pranim në ciklin e parë të studimeve, programi Bachelor, për vitin akademik 2022-2023.

Datat e aplikimit, konkurrimit të aplikantëve/kandidatëve dhe regjistrimit të fituesve (Raundi i Parë) do të jenë si më poshtë vijon:

- Regjistrimi i aplikantëve për konkurrim:
08 - 11 gusht 2022, (orari 09:00 - 16:00)

- Shpallja e listave të aplikantëve të regjistruar për konkurrim:
11 gusht 2022

- Zhvillimi i konkursit (testimeve):
15 - 20 Gusht 2022

- Ekzaminimi mjekësor
- Testimi fizik
- Testimi intelektual
- Testimi psikologjik

- Shpallja e kandidatëve fitues: 30 Gusht 2022.
- Ankimimi: 01 Shtator 2022.
- Regjistrimi i kandidatëve fitues të raundit të parë: 02 - 15 Shtator 2022.

- Çregjistrimi i aplikantëve fitues: 16 - 17 Shtator 2022.
- Dokumentacioni i aplikimit për konkurrim (Raundi i Parë):

- Dokument identifikimi (dokument origjinal dhe një fotokopje e kartës së identitetit/pasaportës);

- Kërkesë me shkrim e aplikantit, për ndjekjen e studimeve;

- Certifikatë familjare, copë 1 (një);

- Fotografi për dokument, në përmasat (4 x 6), copë 2 (dy);

- Fotokopje e noterizuar e diplomës së maturës shtetërore ose e dëftesës së pjekurisë, së bashku me certifikatën e notave, ose të një dëftese/diplome tjetër studimi të fituar jashtë vendit dhe të njehsuar në QSHA;

- Raport mjekësor mbi aftësinë shëndetësore për studime, lëshuar nga mjeku i familjes i qendrës shëndetësore të vendbanimit të aplikantit, shoqëruar edhe me një raport shpjegues në të cilin të deklarohet se kandidati është i shëndetshëm, (nuk ka sëmundje kronike, infektive, të shëndetit mendor në anamnezën e tij personale, si dhe që nuk është përdorues i lëndëve narkotike);

- Fletë analiza mjekësore, lëshuar nga Qendra Kombëtare e Transfuzionit të Gjakut dhe/ose bankat e gjakut apo drejtoritë e Shëndetit Publik në prefekturat apo rrethet ku banojnë, për agjentë infektivë (Hepatit

B; Hepatit C; Hepatit D; HIV/AIDS, sifiliz); grupin e gjakut, si dhe testet për lëndë narkotike lëshuar nga laboratorë të certifikuar nga Ministria e Shëndetësisë dhe Mbrojtjes Sociale.

- Deklaratë e aplikantit, (Shtojca 1);
- Formular i të dhënave personale të aplikantit (Aneksi A), mbi të dhënat personale të aplikantit;
- Formular vetëdeklarimi (Aneksi B), mbi të dhënat personale të aplikantit në lidhje me statusin juridik;
- Formular vetëdeklarimi për gjendjen shëndetësore të kandidatit për oficer aktiv (Aneksi C);
- Mandat pagesë e tarifës së konkurimit në vlerën 2 000 lekë për studentët që regjistrohen për diplomë të parë Bachelor dhe në vlerën 4 000 lekë për studentët që regjistrohen për diplomë të dytë Bachelor.

- Për sa më sipër sqarojmë se, formularët “Shtojca 1”; “Aneksi A”, “Aneksi B”, “Aneksi C”, si “Fatura për pagesë të tarifës së aplikimit”, do të ofrohen nga personeli i sekretarisë mësimore për plotësim/nënshkrim nga aplikanti, ditën e aplikimit.

- Dokumentacioni shtesë për regjistrimin e kandidatëve të shpallur fitues të konkursit:

- Dëshmi penaliteti;
- Vërtetim nga gjykata;
- Vërtetim nga prokuroria;
- Vërtetim nga përmbarimi.

Të dhënat për rregulloren e konkursit, testeve, gjenden në faqen zyrtare të AFA-së dhe të Ministrisë së Mbrojtjes.

Publikimi i listës së renditjes së aplikantëve fitues do të bëhet brenda datës 30 gusht 2022, duke përdorur si element identifikues vetëm ID e aplikantëve.

Njoftim!